

National Library
of Sweden

Humanistiska specialbibliotek

Rapport från en kartläggning av 31 bibliotek utanför högskolan

Av Kerstin Assarsson Rizzi

Augusti 2010

Dnr 239-526-2010

Innehåll

FÖRORD.....	4
SAMMANFATTNING	5
1. INLEDNING	8
Uppdraget	8
Statistik med bättre kvalitet.....	8
KB:s nya uppdrag.....	9
Kulturhistoriskt värdefulla samlingar i kommunal regi	9
2. HUMANISTISKA SPECIALBIBLIOTEK.....	11
Konferens oktober 2008.....	11
Specialbibliotek med humanistisk inriktning.....	11
Vilka bibliotek talar vi om?.....	11
Deltagande bibliotek	12
3. METOD	13
Webbenkät.....	13
Biblioteksbesök	13
Sammanställning av frågeställningar	13
Gruppsamtal	14
Rapportering.....	14
4. RESULTAT.....	15
Webbenkät, intervjuer, 2009 års biblioteksstatistik	15
Gruppsamtal	29
Sammanfattande bedömning av de fem gruppsamtalen.....	32

5. ANALYS OCH REFLEKTIONER.....	33
Samlingarna.....	33
Personalresurser – användning, öppethållande och besök	37
Personalsituationen.....	38
Servicenivå och tillgänglighet.....	39
Organisationsfrågor.....	41
Offentligt finansierade bibliotek en helhet.....	42
6. HUR GÅR VI VIDARE?	46
Koordinator för specialbiblioteken på KB	46
Ett Forum för specialbiblioteken.....	47
Stöd till bibliotekarier och myndighetschefer	47
Mindre splittrad bild – mer effektiv informationsförsörjning	47
Nationell biblioteksplan som inkluderar specialbiblioteken	47
På lite längre sikt.....	48
KÄLLOR.....	49
BILAGOR	52
Bilaga 1: Uppdraget	52
Bilaga 2: Deltagande bibliotek.....	55
Bilaga 3: Frågeunderlag vid personligt besök.....	56
Bilaga 4: Enkät med svar	59
Bilaga 5: Deltagande biblioteks registreringar i LIBRIS	90

FÖRORD

”Jag är ensam bibliotekarie vid ett myndighetsbibliotek med 500 medarbetare. Biblioteket har även öppet för allmänheten. Dessvärre har jag inte fått riktig ordning på de rutiner som krävs för att lämna ett fullständigt underlag. Att förbättra dessa kommer framöver att prioriteras.”

(inskickad kommentar i 2009 års Biblioteksstatistik)

Situationen, som citatet från kommentarerna till 2009 års officiella biblioteksstatistik ger en inblick i, är dessvärre inte ovanlig bland de svenska specialbiblioteken. Det finns alltför ofta en lika orimlig som osannolik obalans mellan storleken på specialbibliotekens samlingar och användargrupper och deras personalresurser. Alltför ofta saknas en realistisk bedömning av vilka uppgifter ett visst bibliotek förväntas och kan utföra med de personella och ekonomiska resurser som står till buds. Biblioteken uppvisar sinsemellan stora skillnader och stora olikheter ur alla aspekter: huvudman, organisation, personal, bestånd, servicegrad, tillgänglighet etc. Gemensamt för alla är att de saknar ett tydligt uppdrag och en tydlig placering på den svenska bibliotekskartan. Kartläggningen som presenteras i denna rapport belyser den aktuella situationen för ca 30 specialbibliotek med humanistisk inriktning.

Varmt tack till alla deltagande bibliotek för att ni så generöst har bidragit med er tid och lämnat uppgifter både via webbenkäten, vid de personliga biblioteksbesöken och i gruppsamtalen. Utan era uppgifter och synpunkter hade det förstås inte gått att göra någon kartläggning.

Med denna rapport fullföljer jag mitt uppdrag, men kommer med intresse att följa det fortsatta arbetet med att sätta specialbiblioteken på den svenska bibliotekskartan, och därmed göra dem till reella resurser för svensk humanistisk forskning och för den intresserade allmänheten.

Kerstin Assarsson Rizzi
Augusti 2010

SAMMANFATTNING

För att öka kunskapen om de humanistiska specialbibliotekens samlingar, verksamhet och aktuella situation genomfördes under våren och sommaren 2010 en kartläggning av 31 specialbibliotek utanför högskolan. Via en webbenkät, kompletterad med besök på biblioteken och siffror från 2009 års officiella biblioteksstatistik hämtades aktuella uppgifter om biblioteken.

Kartläggningen syftar ytterst till att de humanistiska specialbiblioteken utanför högskolan inlemmas i forskningens infrastruktur. Tillsammans med landets övriga forskningsbibliotek och forskningsarkiv kan de vara ett starkt stöd och en efterfrågad och väl fungerande resurs för den humanistiska forskningen.

Specialbiblioteken har idag betydande svårigheter att fylla i de statistikuppgifter som efterfrågas i den officiella biblioteksstatistiken, med resultatet att inlämnade uppgifter blir mycket ojämna. Ett jämnare och bättre statistikunderlag skulle avsevärt öka möjligheterna för biblioteken att använda statistiken som ett stöd dels i utvecklingsarbetet, dels i dialogen med uppdragsgivarna.

Stifts- och landsbibliotekens och de gamla läroverksbibliotekens situation är på många sätt jämförbar med specialbibliotekens. Det är därför viktigt att, precis som gjorts i den plan som KB lämnade in till Kulturdepartementet i april i år, fortsätta att påminna om både det stora kulturhistoriska värde som deras samlingar utgör och deras betydelse för forskningen. Det ingår absolut i KB:s nya uppdrag som nationell biblioteksmyndighet att ge de kommunala huvudmännen allt stöd och underlag de behöver för att kunna vårda och tillgängliggöra dessa värdefulla boksamlingar.

Splittrad bild

Bilden som kartläggningen visar är splittrad. Det finns många historiska samband av olika slag som lever kvar och som resulterar i en grupp bibliotek med många olika huvudmän; dock finansieras biblioteken till övervägande största delen med offentliga medel. En gemensam nämnare är att biblioteken saknar tydliga uppdrag vilket innebär att den enskilda myndighetschefens intresse och engagemang är helt avgörande för hur biblioteksverksamheten utformas.

Kartläggningen visar bibliotek med genomgående mycket stora samlingar som sköts av fåtaliga, men kunniga och engagerade medarbetare. Samlingarna är mycket ofullständigt registrerade i LIBRIS. Trots detta visar de bestånd som är registrerade där en mycket stor del titlar som är unika för landet.

Samlingarna är indexerade på ett djup som saknas i universitets- och högskolebiblioteken, vilket innebär att det är hit forskaren måste gå för att finna svenskt material i form av artiklar, rapporter, broschyrer mm, även om detta finns vid pliktleveransbiblioteken.

Kartläggningen visar också att många biblioteks samlingar kompletterar nationalbiblioteket på olika sätt. E-resurser spelar fortfarande en underordnad roll, men här är bilden komplex och i stark förändring. Öppetiderna är vid vissa bibliotek starkt begränsade även om hemlån inte tillåts.

Besökarna är vid majoriteten av biblioteken få. Bilden av användningen i förhållande till målgrupper kräver en mer detaljerad studie. Här behövs ett resonemang av vad som utgör god biblioteksservice. Olika bibliotek och olika användare har olika behov och förutsättningar. Vad är god tillgänglighet i det sammanhanget?

Biblioteken lever farligt i samband med pensionsavgångar och andra personalförändringar. Kultursektorns snäva och osäkra ekonomiska ramar gör sig starkt gällande i tilldelningen av resurser till specialbiblioteken.

Offentligt finansierade bibliotek en helhet

De offentligt finansierade biblioteken utgör ett nationellt system, med kuggar som griper in i varandra, där helheten är beroende av delarna. Inför en inplacering i en nationell biblioteksplan behöver varje bibliotek bedömas och värderas.

Ett nationellt bibliotekssystem rymmer sannolikt inte alla specialbiblioteken i den utformning de har i dag.

Några samlingar kanske kan sammanföras? En del samlingar behöver kanske vara mer direkt tillgängliga, medan andra har en mer begränsad efterfrågan? Några samlingar med stort historiskt värde och proveniens behöver högre säkerhet än andra.

Personalresurser och typ av verksamhet kommer också att behöva vara av olika beskaffenhet. Detta är bara några exempel på frågor som behöver ställas.

Det är förstås viktigt att göra bedömningen av specialbiblioteken i anslutning till de biblioteksresurser som finns vid universitets- och högskolebiblioteken. Men det är lika viktigt att slå vakt om värdet i det kunnande som specialbiblioteken besitter, och ofta också det sammanhang som specialbiblioteken har vuxit upp inom.

Hur går vi vidare?

I KB:s nya roll som biblioteksmyndighet måste frågan om specialbibliotekens roll och uppgift fortsätta att uppmärksammas. Förhoppningsvis kan denna kartläggning vara till hjälp i det fortsatta arbetet. Här följer ett antal punkter som ganska omgående kan genomföras:

- **Koordinator för specialbiblioteken på KB**

En koordinator för specialbiblioteken utses som arbetar vidare under t.ex. en tvåårsperiod med att fördjupa KB:s kunskap om specialbiblioteken och hittar former för hur dessa bibliotek kan ges ökad synlighet och tillgänglighet.

Koordinatorn bör t.ex. ha ansvar för att KB uppmärksammar specialbibliotekens perspektiv i olika program och projekt.

En aktuell fråga är specialbibliotekens behov i samband med den fortsatta utvecklingen av LIBRIS.

Andra viktiga frågor handlar om registrering i LIBRIS av specialsamlingar, och specialbibliotekens deltagande i en nationell digitaliseringsplan och planeringen av hur en sådan ska genomföras.

- **Ett Forum för specialbiblioteken**

Många av specialbiblioteken efterlyser ett Forum av något slag för diskussion av olika verksamhetsfrågor. Det är tydligt att flera av dem saknar någon att diskutera sin bibliotekssituation och sin verksamhet med. Det vore enkelt att fortsätta den nu påbörjade diskussionen under liknande former, d.v.s. i mindre grupper kring specifika frågor.

- **Stöd till bibliotekarier och myndighetschefer**

En professionell bedömning av det enskilda biblioteket skulle utgöra en trygghet för bibliotekarierna, och fungera som ett stöd för myndighetscheferna, i synnerhet för de chefer som har ansvar för ett specialbibliotek i en myndighet med annat huvuduppdrag. Här har KB som biblioteksmyndighet en uppgift att föra ut budskapet att biblioteket är en resurs för verksamheten, inte bara en utgiftspost. Det handlar om att öka respekten för specialbiblioteken.

KB:s expertis skulle kunna användas till att utforma en ”checklista” som klassar samlingar, målgrupper och verksamhet, för bedömning av specialbiblioteken.

Som stöd för biblioteksverksamheten rekommenderas att myndigheterna upprättar en biblioteksplan. Kanske sådana planer kan inkludera ansvar för att samarbeta?

- **Mindre splittrad bild – mer effektiv informationsförsörjning**

Med en ”checklista” som innehåller en god beskrivning av samlingar, målgrupper och verksamhet, finns ett underlag för en bedömning av hur varje enskilt bibliotek passar in i helheten.

En rationellt utformad biblioteksservice och informationsförsörjning som tillgodoser forskarnas och allmänhetens behov måste eftersträvas, och då är det sannolikt att resultatet av bedömningen blir en annan och mer sammanhållen organisation av specialbiblioteken än den vi har i dag.

Förutom effektiv service handlar det också om god hushållning med offentliga medel.

- **Nationell biblioteksplan som inkluderar specialbiblioteken**

Alla bibliotek, som inte enbart är till för den egna organisationen, och som finansieras med skattemedel, ska ha ett tydligt uppdrag som framgår av respektive myndighets instruktion. Detta uppdrag ska redovisas i myndigheternas årsredovisningar. Med ökad kunskap om de olika specialbibliotekens samlingar, verksamhet och aktuella situation kan biblioteken få sin plats på bibliotekskartan och inlemmas i en nationell biblioteksplan

På lite längre sikt

Efter fördjupade studier och analyser, där dessa krävs, vill jag förorda att KB ber om ett regeringsuppdrag att föreslå de förändringar – samarbete, samordning, samutnyttjande – som behövs för att specialbiblioteken ska kunna uppfylla sina uppdrag så som de utformas i ett nationellt bibliotekssystem.

1. INLEDNING

Uppdraget

Som ett första led i att öka kunskapen om de humanistiska specialbibliotekens samlingar, verksamhet och aktuella situation har Kungliga biblioteket, KB, Avdelningen för nationell samverkan, gett Kerstin Assarsson Rizzi i uppdrag att genomföra en kartläggning.

Kartläggningen har begränsats till bibliotek med humanistisk inriktning som med sina mycket omfattande tryckta samlingar utgör en distinkt grupp.

Det är sedan tidigare känt att just denna grupp av bibliotek har svårigheter att synliggöra och tillgängliggöra sina samlingar och sin kompetens för forskningen. Placeringen utanför högskolan, och ofta med huvudmän som sorterar under Kulturdepartementet, gör att de inte finns med i överväganden och resurstilldelningar till den humanistiska forskningen.

Merparten av biblioteken är offentligt finansierade. De ingår relativt ofta i stiftelser av olika slag där den statliga finansieringen utgör en större eller mindre del. Vanligt är att de utgör en del i en myndighet där biblioteksverksamheten är underordnad andra uppdrag.

Ytterst syftar kartläggningen till att de humanistiska specialbiblioteken utanför högskolan inlemmas i forskningens infrastruktur och tillsammans med landets övriga forskningsbibliotek och forskningsarkiv kan utgöra ett starkt stöd och vara en efterfrågad och väl fungerande resurs för den humanistiska forskningen.

Det säger sig självt att alla specialbiblioteken inte har samma värde; vissa har en särskild styrka i samlingarna, andra är starka kompetenscenter med en personal som aktivt arbetar tillsammans med forskare osv. Inför en inplacering i en nationell biblioteksplan behöver varje bibliotek bedömas och värderas.

Kartläggningen har genomförts under våren och sommaren 2010 och ska avrapporteras senast den 31 augusti 2010. Avrapportering sker till avdelningschefen, och resultatet kommer att förvaltas av Avdelningen för nationell samverkan och KB:s Expertgrupp för biblioteksstatistik. (Bilaga 1.)

Statistik med bättre kvalitet

Specialbiblioteken utgör en egen grupp i den officiella forskningsbiblioteksstatistiken, och har i de senaste årens statistik fått mer utrymme än tidigare, även om statistiken fortfarande helt domineras av universitets- och högskolebiblioteken.

Vi vet att specialbiblioteken idag har betydande svårigheter att fylla i de statistikuppgifter som efterfrågas, med resultatet att inlämnade uppgifter blir mycket ojämna. Detta framgår bl.a. av frågor och kommentarer i samband med statistikinlämningen. Mer uppmärksamhet behöver riktas mot dessa problem med ofullständiga och haltande siffror innan man kan få en rättvisande bild av specialbibliotekens verksamhet och de villkor de arbetar under.

Ett jämnare och bättre statistikunderlag skulle avsevärt öka möjligheterna för specialbiblioteken att använda statistiken som ett stöd dels i sitt utvecklingsarbete, dels i dialogen med sina uppdragsgivare. Bibliotekens aktuella situation skulle kunna lyftas fram, och det skulle bli möjligt att göra relevanta jämförelser mellan olika bibliotek.

Kartläggningen av specialbiblioteken utgör ett första led i att få ökad förståelse och bättre kunskap om de deltagande bibliotekens samlingar, verksamhet och aktuella situation. Det vore önskvärt att denna kunskapsnivå kan upprätthållas genom att fortlöpande samla in relevanta uppgifter i den officiella biblioteksstatistiken.

För att i fortsättningen få ett kvalitativt bättre underlag för uppföljningar och jämförelser av olika slag görs kartläggningen i samråd med KB:s Expertgrupp för biblioteksstatistik. Den naturliga utgångspunkten för kartlägningsarbetet var därför 2009 års officiella biblioteksstatistik.

KB:s nya uppdrag

I den kulturpolitiska propositionen Tid för kultur (prop. 2009/10:3) gjorde regeringen bedömningen att KB bör ges ett särskilt uppdrag när det gäller att svara för nationell överblick, främja samverkan och driva på utvecklingen inom biblioteksväsendet samt att, i samråd med länsbiblioteken, kontinuerligt följa bibliotekens arbete. I samband med detta skapas förutsättningar för en nationell biblioteksstrategi i vilken alla offentligt finansierade bibliotek får ett uppdrag och ett ansvar kopplat till en samlad nationell plan där alla bibliotek har sin plats och sin roll. (Se http://www.kb.se/Dokument/Om/verksamhet/Nationellsamverkan/Nytt_oppdrag_20091217.pdf.)

I detta sammanhang är det nödvändigt att ta tillvara de resurser som specialbiblioteken utgör och skapa möjligheter för dem att ta väl hand om sina samlingar och göra dem tillgängliga. Det är vidare ett stort resursslöseri att inte utnyttja den stora kompetens som bibliotekarierna vid specialbiblioteken besitter.

Kulturhistoriskt värdefulla samlingar i kommunal regi

De specialsamlingar som byggts upp vid de gamla läroverks-, stifts- och landsbiblioteken har varit föremål för flera statliga utredningar. Trots detta är värden och säkerheten för dessa samlingar alltjämt bekymmersam. Kunskap och förståelse för de värden som dessa samlingar representerar, tillsammans med handlingskraft, måste öka betydligt hos deras ansvariga huvudmän innan de kan anses vara tryggade för framtiden.

Eftersom läroverks-, stifts- och landsbiblioteken finns under kommunalt huvudmannaskap sedan 1974 syns här behovet av nationell samordning extra tydligt.

I en rapport, med titeln *Det bokliga kulturarvet - till pappersinsamlingen?*, som publicerades av Svensk biblioteks förening år 2009 sammanfattas situationen så här:

”Det finns lagstiftning som förhindrar att kulturhistoriskt viktiga böcker förs ut ur landet, men det finns inga lagar eller förordningar som föreskriver att folk- och skolbibliotek eller andra institutioner har någon skyldighet att vårda, bevara eller tillgängliggöra böckerna. Omfattande samlingar av kulturhistoriskt och vetenskapligt oersättligt material är därför oåtkomliga för användarna och riskerar att förstöras eller förkomma.” (s. 4)

Biblioteks förenings rapport ger en god inblick i problemställningen kring samlingarna, sammanfattar en del utredningsinsatser som gjorts under de senaste åren och ger en rad förslag till åtgärder som kan göras för att säkerställa samlingarna och göra dem tillgängliga för forskningen.

Barbro Thomas har i olika sammanhang tagit upp frågan med de historiska boksamlingarna. I artikeln *Icke föranlett någon åtgärd ... (Ikoner, 2002:3, s. 17-19)* ger hon en målände

beskrivning av händelseförloppet sedan 1918, då Ecklesiastikdepartementet tillsatte sakkunniga för att utreda de bibliotek som utgjorde en mellanform mellan de stora vetenskapliga biblioteken och folkbiblioteken. Barbro Thomas slutsats är att detta omfattande historiska material fortfarande efter alla år är gravt försummat.

Stifts- och landsbibliotekens och de gamla läroverksbibliotekens situation är på många sätt jämförbar med specialbibliotekens. Som nämnts har problemen uppmärksammats vid ett flertal tillfällen under de senaste åren, och någon ytterligare kartläggning har inte gjorts i detta sammanhang. Någon lösning på deras ofta svåra ställning som delar i det kommunala bibliotekssystemet finns emellertid ännu inte.

Det är därför viktigt att, precis som gjorts i den plan som KB lämnade in till Kulturdepartementet i april i år, fortsätta att påminna om både det stora kulturhistoriska värde som deras samlingar utgör och deras betydelse för forskningen. Det ingår absolut i KB:s nya uppdrag som nationell biblioteksmyndighet att ge de kommunala huvudmännen allt stöd och underlag de behöver för att kunna vårda och tillgängliggöra dessa värdefulla boksamlingar.

Roggebiblioteket i Strängnäs hyser det gamla stifts- och läroverksbiblioteket och är en av landets bäst bevarade samlingar i sitt slag. Sedan 1968 är Roggebiblioteket en administrativ del av KB. (Se vidare: <http://www.kb.se/samlingarna/sarskilda/roggebiblioteket/>.) KB har därför egen erfarenhet av just sådana samlingar som ett flertal kommuner har ansvar för.

2. HUMANISTISKA SPECIALBIBLIOTEK

Konferens oktober 2008

I oktober 2008 anordnade Kungl. biblioteket och Kungl. Vitterhetsakademien en konferens under rubriken *Humanistiska specialbibliotek - en resurs för forskarsamhället* just med syftet att lyfta fram specialbibliotekens situation och dra igång en diskussion om vad som kan göras för att förbättra bibliotekens ställning och därmed stärka infrastrukturen till den humanistiska forskningen.

En situation med små och splittrade biblioteksstrukturer inordnade i myndigheter med andra huvuduppgifter tonade fram under dagen. Dessutom är biblioteken ofta inordnade under "fel" departement och kommer därmed inte med i planeringen av forskningsresurser och diskussioner om forskningens infrastruktur.

Förslag på åtgärder som nämndes var större enheter, bryggor mellan biblioteken och universiteten och mellan biblioteken och KB och ökad tillgänglighet. Det betonades att det är viktigt att hitta rätt balans mellan inordningen i moderorganisationen och samverka med andra bibliotek och med forskningen.

Specialbibliotek med humanistisk inriktning

Som redan nämnts var ett intresse sedan tidigare bibliotek med huvudsaklig humanistisk inriktning, eftersom det vid upprepade tillfällen uppstått resursproblem för dessa bibliotek, med följden att tillgängligheten till deras samlingar starkt begränsats. De problemställningar som de humanistiska biblioteken har att tackla skiljer sig också påtagligt från bibliotek med naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig inriktning.

En väsentlig skillnad är de stora tryckta monografisamlingar som fortfarande är viktiga redskap för de humanistiska forskarna. En annan skillnad är att e-resurser och digitala texter, även om de intar en snabbt växande plats, fortfarande spelar en mindre roll vid de humanistiska biblioteken. Jag ville också göra en kartläggning som inte enbart är kvantitativ, och var därför tvungen att begränsa antalet bibliotek.

Vilka bibliotek talar vi om?

Det finns flera benämningar på de olika typer av bibliotek som gemensamt går under beteckningen forskningsbibliotek. Jag följer den indelning som görs i den officiella biblioteksstatistiken och som KB arbetar med, d.v.s. indelningen i nationalbibliotek, högskole- och universitetsbibliotek och specialbibliotek. I den indelningen går tillhörigheten till högskolan före.

De specialbibliotek som är föremål för den här kartläggningen ligger därför alla utanför högskolan. Specialbiblioteken inom högskolesektorn ingår alltså inte i kartläggningen, men finns förstas som viktiga delar i den totala biblioteksstrukturen.

Generellt kan sägas att samlingarna och kompetensen vid de humanistiska specialbiblioteken utanför högskolan vida överstiger de som ingår i högskolebiblioteken.

Och då tänker jag på det fokus och den detaljeringsgrad som ett specialbibliotek ägnar sitt ämne. T.ex. när det gäller svenskt material, som ju också i stor utsträckning finns vid pliktleveransbiblioteken, måste man ändå ofta förlita sig på ett specialbibliotek och dess ämneskunnande för att komma åt materialet i specialkataloger, indexerade artiklar och

särtryck och liknande insatser. Definitionen som specialbibliotek görs med fokus på samlingar, ämnesspecialisering och målgrupper.

Samverkansbibliotek kallas de bibliotek som är den främsta målgruppen för KB:s Avdelning för nationell samverkan. (Se <http://www.kb.se/bibliotek/samverkansbibliotek/>.) För att bli ett samverkansbibliotek måste biblioteket uppfylla fyra kriterier:

- en huvuduppgift ska vara att betjäna svensk forskning och utveckling
- biblioteket ska vara allmänt tillgängligt
- biblioteket ska ställa sina samlingar till förfogande inom ramen för det svenska fjärrlånesystemet
- bibliotekets huvudman ska ha regelbunden finansiering från regeringen med minst 10 % av intäkterna

Enligt dessa fyra kriterier hamnar en rad *myndighetsbibliotek* vid sidan om p.g.a. att de normalt inte är allmänt tillgängliga utan primärt betjänar sina respektive myndigheter.

Eftersom ett huvudsyfte med kartlägningsarbetet är att se på specialbiblioteken som resurser för forskningen, ansågs inte kriterierna som samverkansbibliotek behöva uppfyllas till alla punkter. Det väsentliga är att biblioteket är allmänt tillgängligt för forskning.

Det visade sig också att några bibliotek som av olika anledningar inte är anslutna som samverkansbibliotek kunde vara intressanta att ta med. I några fall finns inga formella skäl till varför de inte ingår i kretsen av samverkansbibliotek. Ett antal sådana bibliotek lokaliserades via HISS-bibliotekens (Humaniora i Stockholm Samverkar) webbsida (www.hissbiblioteken.se).

Deltagande bibliotek

Urvalet av deltagande bibliotek gjordes främst bland de 36 specialbibliotek som ingår i 2009 års officiella biblioteksstatistik. Här valdes de med en utpräglad humanistisk inriktning ut: 21 stycken.

Dessa kompletterades med 15 stycken bibliotek som i första hand hämtades från HISS-bibliotekens webbsida. Under utredningens gång tillkom *Svenskt visarkivs bibliotek* som också har besvarat webbenkäten.

Antalet bibliotek är rörligt beroende på två faktorer: 1. I den officiella statistiken lämnas ett gemensamt svar av *Riksarkivets bibliotek* och *Krigsarkivets bibliotek*, som båda har samma huvudman. I kartläggningen behandlas dessa som två separata bibliotek. 2. Fr.o.m. 2010-01-01 utgör *Statens musikbibliotek* och *Sveriges teatermuseums bibliotek* ett gemensamt bibliotek, *Musik- och teaterbiblioteket*. I statistiken för 2009 är dessa två olika bibliotek, men fr.o.m. 2010 är de sammanslagna till ett bibliotek.

En förteckning över de 37 deltagande biblioteken finns i Bilaga 2.

3. METOD

Webbenkät

Ett antal frågor sammanställdes tillsammans med Expertgruppen för biblioteksstatistik, i vilken frågorna i den officiella statistiken kompletterades med ett antal frågor som rör bibliotekets ålder, huvudman, plats i organisationen, personalens forskarutbildning, specialsamlingar, digitalisering, programverksamhet, utställningsverksamhet, publikationsverksamhet, användargrupper, öppethållande för allmänheten respektive den egna organisationen, nätverk, bytesverksamhet, datasystem, LIBRIS-registrering.

En webbenkät utformades och skickades till de 15 bibliotek i den utvalda gruppen bibliotek som inte fyllt i 2009 års biblioteksstatistik. I listan över deltagande bibliotek återfinns dessa bibliotek under rubriken *Övriga humanistiska bibliotek* (Bilaga 2).

8 bibliotek besvarade enkäten. Av dessa 8 önskade 6 delta i fortsatta samtal. Sedan tillkom, som påpekats ovan, *Svenskt visarkivs bibliotek* som också besvarade webbenkäten. Detta innebär 9 stycken webbenkäter som besvarats av biblioteken själva.

Biblioteksbesök

De 21 bibliotek som nyligen fyllt i uppgifter för 2009 års biblioteksstatistik fick i stället en förfrågan om de ville delta i kartläggningen genom att vid ett personligt besök besvara de kompletterande frågorna. Detta tillvägagångssätt var möjligt eftersom de allra flesta bibliotek i den utvalda kategorin är belägna i Stockholm. (Två bibliotek utanför Stockholm ingår i kartläggningen.)

Ett frågeunderlag skickades ut i förväg (Bilaga 3), och tid för ett personligt möte bestämdes via telefon. Förfrågan om deltagande togs emot mycket positivt av samtliga bibliotek som kontaktades, och biblioteksbesök genomfördes under perioden den 13 och 28 april 2010. Varje besök varade 1,5 - 2 timmar. Intresset från bibliotekens sida var stort och jag fick en bestämd känsla av att det finns ett uppdämt behov hos dessa bibliotek av att få tillfälle att diskutera sin situation och sina problem.

Sammanlagt 21 bibliotek besöktes, och ett intervjuades per telefon (och följdes senare upp med ett personligt samtal). Samtliga dessa bibliotek uttalade intresse av att delta i fortsatta samtal. Dessa besök, tillsammans med uppgifter från 2009 års officiella biblioteksstatistik, gjorde det möjligt för rapportförfattaren att fylla i webbenkäter för 22 bibliotek (uppgifter angående *Riksarkivets bibliotek* och *Krigsarkivets bibliotek* finns i separata enkätsvar).

Underlaget för den grafiska sammanställningen av uppgifter i kartläggningen utgörs således av 31 stycken ifyllda webbenkäter.

Sammanställning av frågeställningar

Enkätsvaren och samtalen vid de personliga biblioteksbesöken sammanställdes, och biblioteken grupperades i fem grupper med ledning av vilka frågeställningar som är mest aktuella för respektive bibliotek.

Målsättningen var att fortsätta diskussionerna i grupper om högst fem deltagare, och att grupperna skulle bestå av bibliotek med likartad situation. I stort sett lyckades detta ganska väl, med förbehållet att de flesta bibliotek därutöver kände behov av att diskutera ytterligare frågeställningar vilket också skedde.

Gruppsamtal

Spontant uttrycktes från många håll önskemål om ett forum för specialbiblioteken att mötas, diskutera och få stöd och hjälp med olika specifika problem. I någon mån togs första steget mot ett sådant diskussionstillfälle vid de fem gruppsamtal som samtliga bibliotek inbjöds till. De fem gruppsamtalen ägde rum under perioden den 18 maj - 14 juni 2010.

Rapportering

På basis av enkät, biblioteksbesök, 2009 års officiella biblioteksstatistik, gruppsamtal och omvärldsbevakning, såväl tidigare som under kartläggningsperioden, ställs denna rapport samman.

4. RESULTAT

Webbenkät, intervjuer, 2009 års biblioteksstatistik

Svaren i webbenkäten, uppgifter hämtade vid intervjuerna under biblioteksbesöken och från 2009 års officiella biblioteksstatistik finns alltså samlade i 31 ifyllda webbenkäter.

En utskrift av enkätsvaren bifogas i Bilaga 4. Av utskriften framgår uppgifterna från respektive bibliotek på varje enskild fråga. Det kan dock vara svårt att från den utskrivna versionen para ihop bibliotek med respektive fråga eftersom inte alla bibliotek har besvarat alla frågor. Det fullständiga underlaget, med redovisning per bibliotek, finns bevarat på KB, Avdelningen för nationell samverkan.

Enkäten omfattar 42 frågor. Av dessa sammanfaller fråga 16-27, 31, 33-34, 36-37, 39-41 med frågor i den officiella statistiken. För de 21 bibliotek som besvarat den officiella statistiken, och som ingått i kartläggningen med samtal vid ett personligt besök, har rapportförfattaren fyllt i svaren med uppgifter hämtade dels från intervjuerna, dels genom att hämta uppgifter från 2009 års biblioteksstatistik. Övriga 9 bibliotek har, som redovisats ovan, själva fyllt i enkäten.

Frågorna 1-4 omfattar uppgifter om namn och kontaktperson, och sista **frågan, nummer 42**, ger utrymme för fria kommentarer. Kommentarer under 42 ger god insyn i vilka svårigheter biblioteken har att besvara frågorna. Resultatet är både ofullständigt ifyllda svar och svar som innehåller olika saker, och därför inte går att jämföra med varandra.

Fråga 32 som efterfrågar antal läsesalslån är mycket ofullständigt besvarad. Ett särskilt problem uppstår här när de 14 bibliotek som inte tillåter hemlån, inte heller har lämnat uppgifter om antalet lån på plats i biblioteket. Resultatet blir att det är svårt att få någon god uppfattning om hur dessa bibliotek används. (Jfr kommentarerna nedan om relationen lån - öppettider - besök.)

Frågorna 33 och 34, som handlar om fjärrutlån till svenska respektive utländska bibliotek, har dessvärre blivit ofullständigt ifyllda av rapportförfattaren vid överföring av siffror från den officiella statistiken. De sifferuppgifter som anges under Fråga 33 avser den totala summan fjärrutlån till svenska och utländska bibliotek. För en mer detaljerad och korrekt bild hänvisar jag till 2009 års officiella statistik.

Frågorna 35 och 36 som frågar efter antalet referensfrågor i genomsnitt per vecka, har inte besvarats enhetligt och kan därför inte jämföras. Det visade sig att den officiella statistiken frågar efter antal referensfrågor hela året, uträknade genom stickprov. Detta hade inte uppmärksamats när webbenkäten utformades, med frågor om referensfrågor i genomsnitt per vecka.

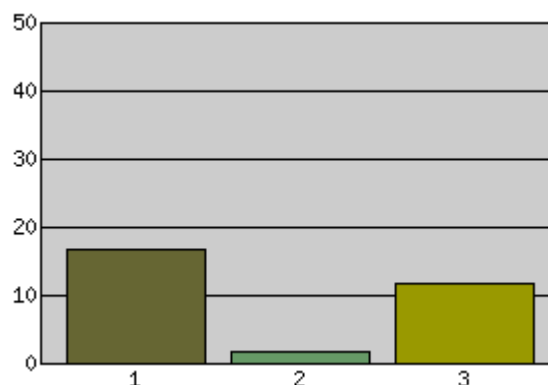
Som framgår av utskriften i Bilaga 4, är frågorna av olika karaktär, och kräver olika typer av redovisning. Här följer en genomgång av de sammanställda svaren, med kommentarer som skiftar beroende på frågans utformning.

En mer ingående analys och övriga iakttagelser följer i ett senare avsnitt, *Analys och reflektioner*.

5 Vilket område tillhör huvudmannen?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Det statliga	17	54.8
2	Det kommunala	2	6.5
3	Om annat, bocka i och specificera	12	38.7
	Totalt:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

Kommentar: De 12 bibliotek som kryssat i ”Annat” har specificerat:

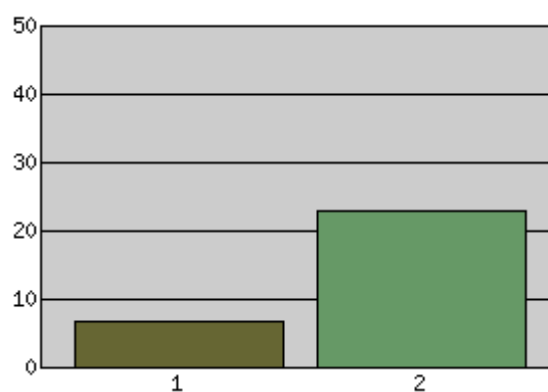
Stiftelse	6 bibliotek
Kungl. Akademi	4
Trossamfund	1
Privat AB (med 40 % statlig finansiering)	1

Det kan förefalla något överraskande att så många som 12 bibliotek (eller 39 %) själva utgör, eller ingår i, en institution med endast delvis statlig finansiering. (I något fall är stiftelsen helstatlig.) Den statliga finansieringen utgör minst de 10 % som stipuleras i kriterierna för ett samverkansbibliotek, men kan förstås vara betydligt större än så. Ett undantag utgörs här av *Svenska Akademiens Nobelbibliotek* som inte erhåller något statsbidrag, och därför inte heller ingår i kretsen av samverkansbibliotek.

6 Är biblioteket representerat i organisationens ledningsgrupp?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	7	23.3
2	Nej	23	76.7
	Totalt:	30	100.0
Antal obesvarade: 1			

Kommentar: Situationen för specialbiblioteket som inte ingår i organisationens ledningsgrupp förstärks ytterligare av det faktum att biblioteksverksamheten inte utgör någon huvuduppgift för dessa huvudmän.

7 Vilket år grundades biblioteket

Svarsalternativ	Antal bibliotek
1600-talet	1
1700-talet	3
1800-talet	7
1900-1950	10
2000-	2

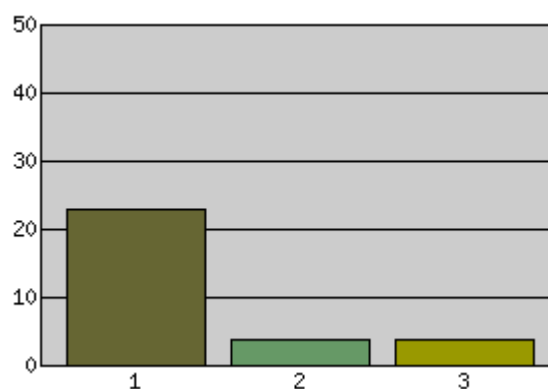
Kommentar: I några fall är årtalet för bibliotekets grundande oklart beroende på sammanslagningar och annat. I några fall ingår betydligt äldre samlingar. Det kan konstateras att samlingarna generellt byggs upp under lång tid.

8 Hur många av de anställda i biblioteket är forskarutbildade?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	0	23	74.2
2	1	4	12.9
3	2 eller flera	4	12.9
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

Kommentar: Det finns endast forskarutbildad personal vid 8 av biblioteken, d.v.s. vid 25 %. I jämförelse med forskningsbiblioteken i sin helhet är detta sannolikt en hög siffra, även om så vitt jag vet statistik över forskarutbildad personal vid universitets- och högskolebiblioteken saknas. Ämneskunskapen är dock god då flertalet bibliotekarier har akademisk utbildning inom respektive biblioteks ämnesområde. Här kan man ställa frågan vilken roll avsaknaden av forskarutbildad bibliotekspersonal spelar i kontakten med de forskare som använder biblioteket?

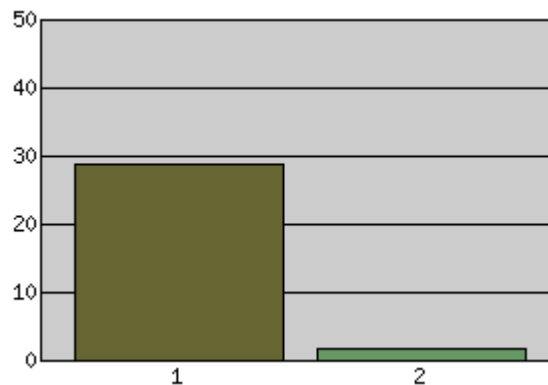
9 Samlingarna

Finns det specialsamlingar av särskilt intresse?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	29	93.5
2	Nej	2	6.5
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

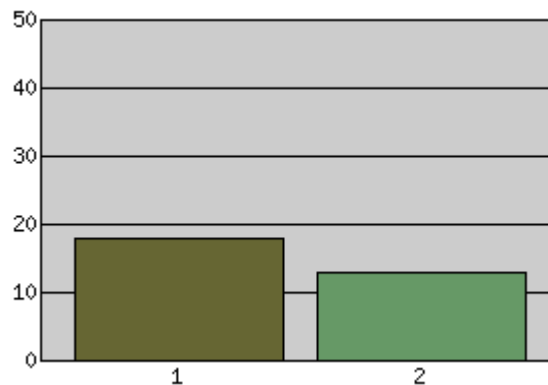
Kommentar: Något överraskande svarar 2 av biblioteken nej på frågan om specialsamlingar av intresse. Frågan har möjligen kunnat tolkas på olika sätt eftersom ett vanligt svar vid samtalen har varit att hela bibliotekets samlingar är "specialsamlingar av intresse". En baktanke vid formuleringen av frågan var att identifiera samlingar av särskilt intresse för digitalisering.

Har något ur av samlingarna digitaliserats? (Även enstaka verk räknas).

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	18	58.1
2	Nej	13	41.9
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

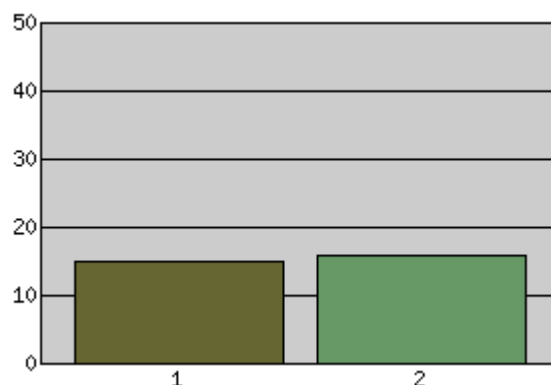
Kommentar: Det är positivt att så många har svarat ja. Även om det kan dölja sig stora olikheter bakom svaret, visar det ändå en god medvetenhet om samlingarnas värde och teknikens möjligheter.

Har biblioteket någon programverksamhet? (T.ex. seminarier och föreläsningar).

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	15	48.4
2	Nej	16	51.6
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

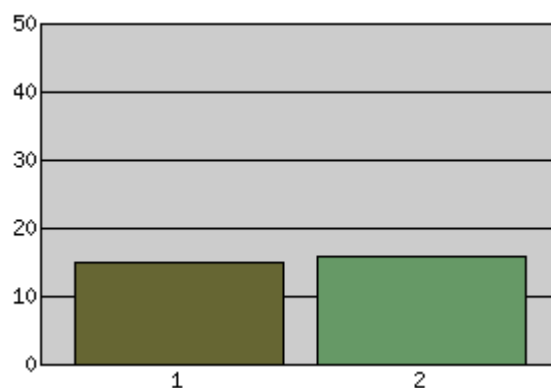

Har biblioteket någon utställningsverksamhet?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	15	48.4
2	Nej	16	51.6
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

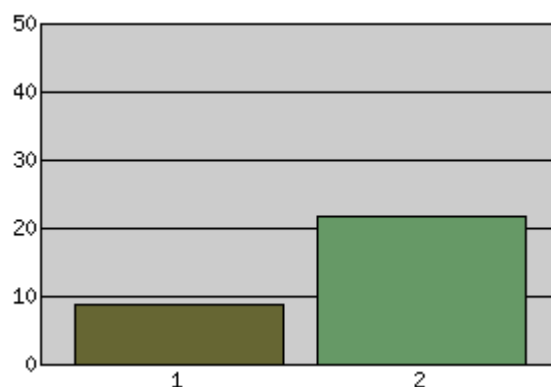

Har biblioteket någon publikationsverksamhet?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	9	29.0
2	Nej	22	71.0
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

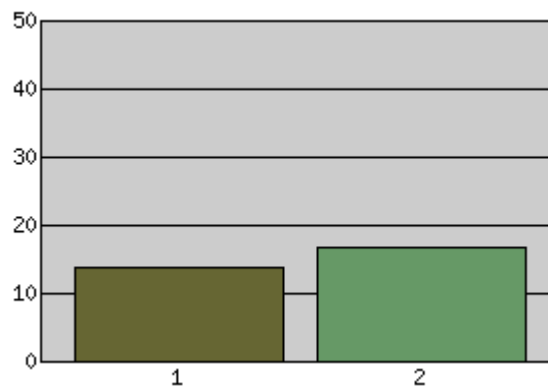

Kommentar: I samtliga frågor om programverksamhet, utställningsverksamhet och publikationsverksamhet har det i många fall uppstått tveksamheter eftersom det är institutionen snarare än biblioteket som står som arrangör, och bibliotekets grad av delaktighet är högst varierande.

10 Varifrån kommer de huvudsakliga användarna?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Egna organisationen	14	45.2
2	Externa användare	17	54.8
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

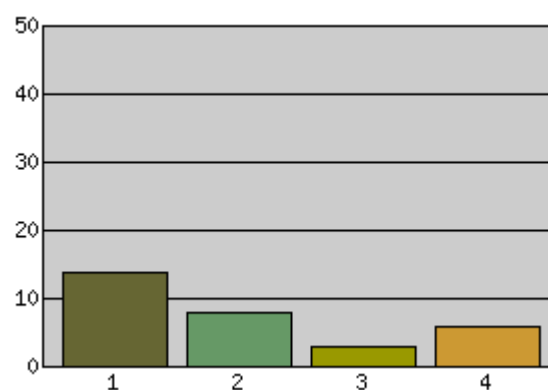

Kommentar: Det totala utfallet 45 % egna organisationen och 55 % externa användare rymmer stora variationer. En del av biblioteken har ingen egentlig moderorganisation med anställda (t.ex. *Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek*, *Svenska barnboksinstitutet*, *Musik- och teaterbiblioteket* m.fl.). Andra bibliotek har mycket liten extern användning.

11 Till vilken kategori hör de huvudsakliga användarna?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Forskare (doktorander, disputerade)	14	45.2
2	Studenter på grundnivå	8	25.8
3	Handläggare	3	9.7
4	Om annat, bocka i och specificera	6	19.4
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

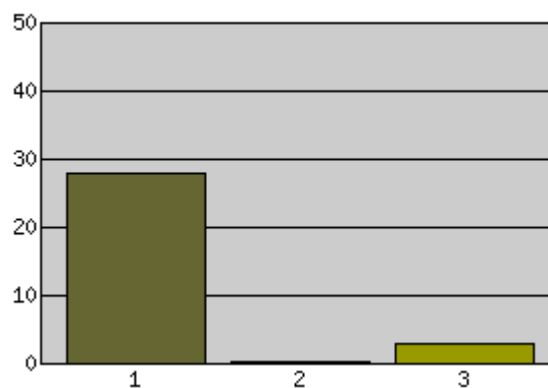

Kommentar: Här har det varit svårt att endast ange en kategori (gick endast att sätta ett kryss). Under "Annat" anges ibland allmänheten, ibland institutionens medarbetare. Ofta har nog alternativet "studenter på grundnivå" valts eftersom denna grupp är så mycket större än gruppen "forskare".

12 Håller biblioteket öppet för allmänheten?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	28	90.3
2	Nej	0	0.0
3	Ja, men endast efter överenskommelse	3	9.7
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

Kommentar: Det som förvånar här är inte att alla bibliotek håller öppet för allmänheten eftersom detta ju är en grundförutsättning för att ingå i kartläggningen, utan att 3 bibliotek inte har några ordinarie öppettider. Då kriterierna för ett samverkansbibliotek ställdes upp innebar ”allmänt tillgängligt” att det finns ordinarie öppettider. Se vidare kommentar under Fråga 37.

13 Vilka är bibliotekets tre viktigaste nätverk och samarbetspartners?

Se Bilaga 4 för svaren på denna fråga.

Kommentar: De nätverk som framhålls som viktiga är av olika kategorier. Övervägande delen är ämnesanknutna och består av både biblioteksnätverk och rena ämnesnätverk. En annan kategori utgörs av användare och samarbetspartners av olika slag. Och en tredje framträdande kategori utgörs av bibliotekens datasystem och användargrupper kring dem.

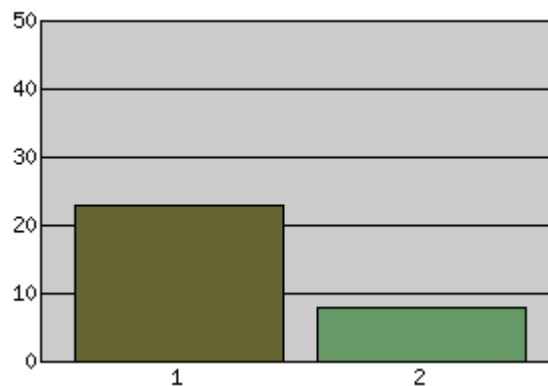
Nätverken är dels lokala/regionala, dels nationella och internationella: flera bibliotek nämner HISS-biblioteken (Humaniora i Stockholm Samverkar) och ARLIS/Norden (Art Libraries Society), som är en nordisk sammanslutning men som också har en lokal krets i Stockholm. Det internationella kontaktnätet är stort; 12 av 31 bibliotek nämner deltagande i utländska nätverk. Sammantaget finns alltså en kraftfull plattform för kontakter och samarbeten av olika slag.

14 Bedriver biblioteket bytesverksamhet

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	23	74.2
2	Nej	8	25.8
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

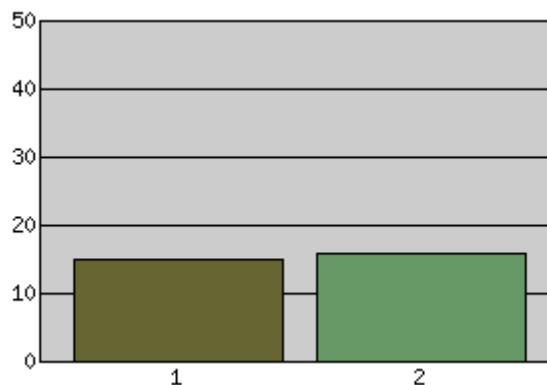
Kommentar: Det är intressant att konstatera att en stor majoritet av biblioteken, 74 %, fortfarande upprätthåller bytesverksamhet. Av samtalen framgår att denna verksamhet framför allt av brist på personella resurser är i avtagande. Med tanke på det goda kontaktnät som bytesförbindelser ger med direkt ingång till institutioner världen över är detta en negativ utveckling. Det ska framhållas att bytesverksamheten måste vara begränsad till angelägna kontakter och var uppdaterad för att utgöra en effektiv och positiv resurs för biblioteket.

15 Deltar biblioteket i biblioteksutvecklingsverksamhet?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	15	48.4
2	Nej	16	51.6
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

Kommentar: Vad som innefattas i begreppet "biblioteksutveckling" kan nog tolkas på olika sätt. Tanken bakom frågan var att få en uppfattning om specialbiblioteken är "med på tåget" när det gäller att utveckla sin verksamhet. Och det är kanske en slutsats som kan dras av svaren: hälften av biblioteken uppfattar det som att de utvecklar sin biblioteksverksamhet. Mot bakgrund av de knappa förhållanden som många bibliotek arbetar under måste detta ses som ett positivt inslag.

16 Hur många årsverken utfördes 2009 av utbildade bibliotekarier?

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
A < 0.00	0	0.0
B 0.00 - 0.49	1	3.6
C 0.50 - 0.99	4	14.3
D 1.00 - 1.49	11	39.3
E 1.50 - 1.99	1	3.6
F 2.00 - 2.49	5	17.9
G 2.50 - 2.99	1	3.6
H 3.00 - 3.49	0	0.0
I 3.50 - 3.99	1	3.6
J 4.00 - 4.49	1	3.6
K 4.50 - 4.99	0	0.0
L 5.00 - 5.49	3	10.7
M > 5.49	0	0.0
Total:	28	100.0

Antal obesvarade: 3

Kommentar: De 3 bibliotek som ser ut som att de inte svarat har fler än 5 bibliotekarier anställda (det maximala antalet som kunde anges i enkäten) - ser därför ut som ett icke-svar. *Vitterhetsakademiens bibliotek* har 11 bibliotekarier, *Musik- och teaterbiblioteket* har 11 bibliotekarier och 3 arkivarier, *Svenska filminstitutet* har 6 bibliotekarier.

Här är det intressant att notera att 5 bibliotek har angivit personal på mindre än ett årsverke, och 11 bibliotek 1-1,49 årsverken (torde för det mesta avse 1 årsverke), d.v.s. 16 bibliotek, drygt hälften av biblioteken, har 1 bibliotekarie eller mindre.

17 Hur många årsverken utfördes 2009 av övrig personal?

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
A < 0.00	0	0.0
B 0.00 - 0.49	5	22.7
C 0.50 - 0.99	4	18.2
D 1.00 - 1.49	4	18.2
E 1.50 - 1.99	0	0.0
F 2.00 - 2.49	2	9.1
G 2.50 - 2.99	2	9.1
H 3.00 - 3.49	1	4.5
I 3.50 - 3.99	1	4.5
J 4.00 - 4.49	1	4.5
K 4.50 - 4.99	0	0.0
L 5.00 - 5.49	2	9.1
M > 5.49	0	0.0

Antal obesvarade: 9

Kommentar: De knappa personalresurserna förstärks av uppgifterna under Övrig personal. Mer än hälften av de 22 svarande biblioteken, 13 bibliotek eller 59 %, uppger här att de har mindre än 1,5 årsverken anställda i den kategorin.

18 Inköp av fysiska media

Kronor	Antal bibliotek
-50 000	6
50 000-100 000	4
100 000-200 000	7
200 000-300 000	4
300 000-400 000	1
500 000-	4

Kommentar: Av 26 svarande bibliotek har 10 bibliotek en förvärvsbudget för tryckta media på mindre än 100 000 kr, av dessa har 6 bibliotek mindre än 50 000 kr. 11 bibliotek köper tryckta media för 100 000 till 300 000 kr, och 5 bibliotek för mer än 300 000 kr, av dessa 5 bibliotek förvärvar 4 stycken tryckt material för över 500 000 kr.

Det ska noteras att det i vissa fall rör sig om bibliotekets totala budget för expenser, d.v.s. alla rörliga kostnader utom personalkostnader.

19 Inköp av e-media och databaslicenser

Kronor	Antal bibliotek
0	13
0-50 000	8
50 000-100 000	2
100 000-200 000	3
200 000	1

Kommentar: Dessa uppgifter ger en tydlig bild av att e-resurser, ekonomiskt sett, ännu spelar en helt underordnad roll vid de humanistiska specialbiblioteken. Av 27 svarande bibliotek har 13 ingen budget för e-resurser, och ytterligare 8 har mindre än 50 000 kr. Ett enda bibliotek har en budget på 200 000 kr. Det ska noteras att *Statens museer för världskultur*, med *Etnografiska museet*, *Medelhavsmuseet* och *Östasiatiska museet*, har central finansiering av ett antal e-resurser. Dessa 3 bibliotek har därför 0 kr i respektive biblioteks budget för e-resurser trots att de ger tillgång till sådana resurser. Bilden blir emellertid komplex när man tränger lite djupare in i frågeställningen om e-resurser vid specialbiblioteken. Se vidare i avsnittet *Analys och reflektioner*.

20-25 Frågor rörande intäkter och utgifter

Kommentar: Som framgår av utskriften i Bilaga 4, är de svar som lämnats angående bibliotekens intäkter och utgifter ofullständiga och svårtolkade. Jag bedömer att ett närmare studium av dessa inlämnade uppgifter saknar intresse för kartläggningen generellt.

Svaren angående årsverken i Fråga 16 och 17 och angående inköp av fysiska media och e-media och databaslicenser i Fråga 18 och 19 ger den information som behövs för att ge en översiktlig bild av personalresurser respektive ekonomiska resurser för samlingarnas tillväxt.

26 De tryckta samlingarnas omfattning, hyllmeter (40 volymer/hm)

Här finns uppgifter från 29 bibliotek.

Hyllmeter	Antal bibliotek
1 000-2 000	6
2 000-3 000	1
3 000-4 000	6
4 000-5 000	1
5 000-6 000	1
7 000-8 000	1
9 000-	* 1

* Består av Riksarkivets bibliotek 3 500 hm och Krigsarkivets bibliotek 6 000 hm.

Kommentar:

Alla bibliotek, utom 4, har över 500 hm (20 000 vol.).

17 bibliotek har mer än 1 000 hm (40 000 vol.)

10 bibliotek har mer än 3 000 hm (120 000 vol.)

27 Varav tillväxt under 2009

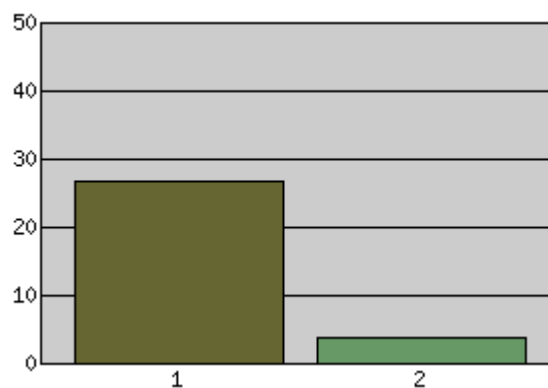
Kommentar: Tillväxten förefaller vara stadig, i den mån man överhuvudtaget kan säga något generellt om en så individuell fråga.

28 Har biblioteket något lokalt biblioteksdatasystem? 29 Vilket biblioteksdatasystem använder biblioteket?

Grundinformation

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1 Ja	27	87.1
2 Nej	4	12.9
Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

Kommentar: Det är mycket positivt att den stora majoriteten av biblioteken har ett lokalt bibliotekssystem. Här är Mikromarc det dominerande systemet; 17 bibliotek har det systemet i dag.

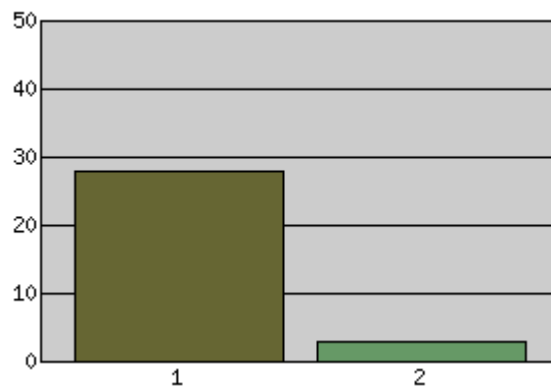
Några bibliotek (*Judiska biblioteket* och *Nobelmuseets forskningsbibliotek*) katalogiserar direkt i LIBRIS.

30 Gör biblioteket registreringar i LIBRIS?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	28	90.3
2	Nej	3	9.7
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

Kommentar: De 3 bibliotek i kartläggningen som inte registrerar i LIBRIS är:

EMS - elektroakustisk musik i Sverige, biblioteket

Kungl Dramatiska Teaterns bibliotek

Östasiatiska biblioteket

31 och 32 Antal hemlån och antal läsesalslån

14 bibliotek uppger att de inte erbjuder hemlån, alternativt saknar statistik (3 bibliotek).

Antalet hemlån hos 8 bibliotek understiger 5 000 lån/år. Övriga bibliotek fördelar sig så här:

Hemlån	Antal bibliotek
5 000-10 000	6
10 000-	4

Kommentar: Uppgifter för antalet läsesalslån saknas i de flesta fall för de 11 bibliotek som inte erbjuder hemlån. Överhuvudtaget är det få bibliotek som anger siffror för läsesalslån.

För att bedöma tillgängligheten till bibliotekens samlingar måste dessa uppgifter om hemlån sättas i relation till antalet användare och till bibliotekens öppethållande. Se nedan kommentar under Fråga 37 och 41.

33 och 34 Antal fjärrutlån till svenska och utländska bibliotek

Kommentar: På grund av felaktig läsning av 2009 års officiella biblioteksstatistik inkluderar siffrorna under Fråga 33 även fjärrutlånen till utländska bibliotek. Antalet lån som anges är alltså det sammanlagda antalet för lån till svenska och utländska bibliotek, utom för *Svenska Akademiens Nobelbibliotek* och *Stockholms stadsarkivs bibliotek* som själva fyllt i sina uppgifter (det senare har inte haft några utländska utlån).

Antalet fjärrutlån varierar kraftigt mellan biblioteken. 14 (15) bibliotek lånade ut fler än 100 böcker till andra svenska bibliotek under 2009. Av dessa lånade 5 bibliotek ut fler än 500 böcker. Se tabell nedan:

Bibliotek	Antal fjärrlån totalt
Musik- och teaterbiblioteket	8 235
Svenska filminstitutets bibliotek	2 706
Vitterhetsakademiens bibliotek	2 641
Svenska Akademiens Nobelbibliotek	800
Riksarkivet + Krigsarkivets bibliotek	701
Nordiska museets bibliotek	410
Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek	367
Kungl Skogs- o Lantbruksakad. bibl.	365
Ajttens bibliotek	338
Armémuseums bibliotek	266
Judiska biblioteket	191
Konstbiblioteket	179
Stockholms stadsarkivs bibliotek	137
Arkitekturmuseets bibliotek	124

Kommentar: Antalet fjärrutlån till utländska bibliotek går alltså inte att utläsa av utskriften av enkätsvaren. Jag hänvisar i stället till 2009 års biblioteksstatistik för dessa uppgifter. (Där finns också detaljerade uppgifter om vilken form fjärrutlånen har.) För att ge en bild av omfattningen av fjärrutlånen till utländska bibliotek listas här de 7 bibliotek som anger fler än 10 sådana lån:

Bibliotek	Antal fjärrlån utl. bibliotek
Musik- och teaterbiblioteket	433
Vitterhetsakademiens bibliotek	207
Svenska Akademiens Nobelbibliotek	100
Riksarkivet + Krigsarkivets bibliotek	43
Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek	20
Judiska biblioteket	18
Svenska filminstitutets bibliotek	14

35 och 36 Antal referensfrågor direkt och elektroniskt

Siffror finns endast för hela året, och ofullständigt.

Endast 2 bibliotek anger att de mottagit referensfrågor i någon större mängd:

Bibliotek	Antal frågor
Musik- och teaterbiblioteket	7 898
Svenska filminstitutet	8 857

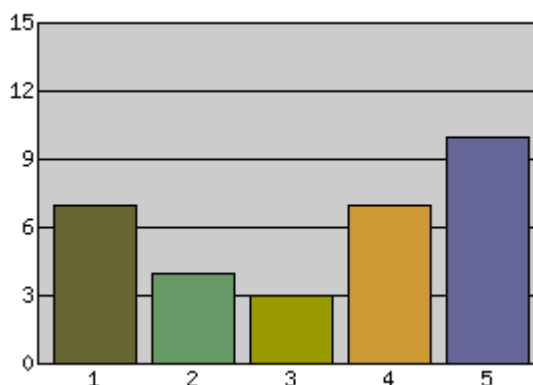
Inget annat bibliotek anger någon siffra över 1 000 frågor: 2 bibliotek anger över 500 frågor, resten under 500 frågor.

37 Hur många timmar har biblioteket öppet per vecka?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	0-9	7	22.6
2	10-14	4	12.9
3	15-19	3	9.7
4	20-29	7	22.6
5	30 eller fler	10	32.3
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

Kommentar: Öppettiderna varierar som synes kraftigt, och måste sättas in i sitt sammanhang för att kunna tolkas. Se vidare resonemang angående tillgänglighet i avsnitt *Analys och reflektioner*

38 Varav för den egna organisationen?

Kommentar: Här finns stora skillnader mellan öppet för den egna institutionen och för allmänheten. Oftast har biblioteken öppet hela kontorstiden, alternativt "alltid", för anställda, medan tiderna för allmänheten är betydligt mer begränsade.

39 Antal publika datorer

I princip alla biblioteken erbjuder publika datorer. 21 bibliotek tillhandahåller 2 datorer eller fler.

40 Antal studieplatser

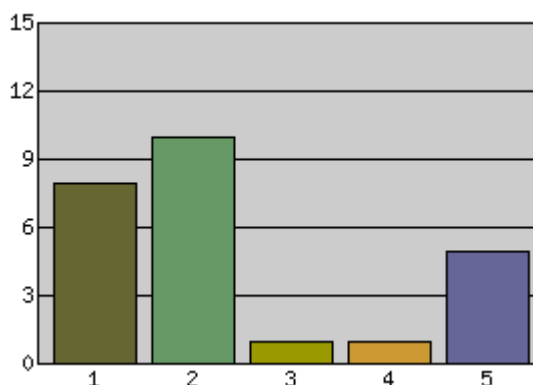
Biblioteken erbjuder god tillgång till studieplatser, i synnerhet i relation till antalet besökare.

41 Ungefär hur många fysiska besökare hade biblioteket i genomsnitt per dag under 2009?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	0-4	8	32.0
2	5-9	10	40.0
3	10-14	1	4.0
4	15-19	1	4.0
5	20 eller fler	5	20.0
	Total:	25	100.0

Antal obesvarade: 6

Kommentar:

18 bibliotek har färre än 10 besökare per dag.

5 bibliotek har fler än 20 besökare per dag.

Gruppsamtal

Efter biblioteksbesöken sammanställdes och analyserades de frågeställningar som aktualiserats. Det var önskvärt med samtal i grupper om högst fem deltagare. Med den utgångspunkten utkristalliserades följande fyra teman, varav ett tema var gemensamt för 12 bibliotek:

- **Bibliotek / arkiv / bild / museisamlingar**

Flera bibliotek ingår i myndigheter som också har arkiv-, bild-, och föremålssamlingar. I vissa fall är allt integrerat i begreppet ”Samlingar”, medan de olika verksamheterna i andra fall sköts mer åtskilda. Ibland ses hela verksamheten som en självklar enhet, som något man kan kalla ett forskningsinstitut. Problem finns ofta med att skilja ut biblioteksverksamheten och redovisa denna, t.ex. i den officiella biblioteksstatistiken.

I en sådan miljö kan flera frågor diskuteras, t.ex.

- vad utmärker biblioteksverksamheten i det som numera ofta kallas ett ABM-perspektiv?
- fördelar respektive nackdelar med större/mindre integration
- hur redovisas verksamheten i den officiella statistiken på ett rättvisande och jämförbart sätt?
- hur kommer biblioteket in i ett sammanhang med övergripande begrepp av typen forskningsfrämjande, informationsspridning och kunskapsuppbyggnad?

Grupp 1

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek

Svenska barnboksinstitutet

Svenska filminstitutets bibliotek

Kungl. Vetenskapsakademien, Centrum för vetenskapshistoria

• **Små bibliotek - resurs- och samarbetsfrågor (2 grupper)**

Till denna frågeställning hör i princip alla enmansbibliotek. I flera fall är det redan nu, eller om något år, aktuellt med pensionsavgångar, och då blir frågan än mer tillspetsad. Hur kan *en* ny bibliotekarie ta över efter en erfaren bibliotekarie som känner samlingar och verksamhet i grunden? Det är befogat att ställa frågan: hur går det att sköta biblioteksverksamhet i dag och framöver med *en* anställd, ibland t.o.m. deltidsanställd, bibliotekarie? Vilken kompetens är viktig? Vad är kvalitet i sammanhanget? Vilket stöd behövs för att få verksamheten att funka?

Flera specialbibliotek med små resurser för biblioteksverksamhet, med 0-1 årsverke bibliotekarietjänst, uttrycker behov av att kunna dela erfarenheter med systerbibliotek i liknande situation. Behovet av att skapa ett diskussionsforum för "små" specialbibliotek har lyfts fram. Hur kan ett sådant forum se ut?

Det kan vara intressant att diskutera samarbeten av skiftande slag, även mycket konkreta och praktiskt inriktade. T.ex. dela på anställningar, tjänsteutbyte, samordna öppethållande på sommaren, erbjuda studieplatser, samarbeta i utvecklingsprojekt. Många av dessa bibliotek har samma biblioteksdatasystem, Mikromarc, och samarbetar kring det. Vad skulle KB kunna göra? Vilka önskemål finns?

Grupp 2 A

Arkitekturmuseets bibliotek

Armémuseums bibliotek

Livrustkammarens bibliotek

Sjöhistoriska museets bibliotek

Nobelmuseets forskningsbibliotek

Grupp 2 B

EMS- elektroakustisk musik i Sverige, bibliotek och arkiv

Etnografiska museets bibliotek

Judiska biblioteket

Medelhavsmuseets bibliotek/ Östasiatiska museets bibliotek

Tekniska museets bibliotek

Ajttens bibliotek

Röhsska museets bibliotek

- **Ökad tillgänglighet - katalog och webb, även öppethållande, lån**

Bland specialbiblioteken uttrycks behov av extra resurser för att katalogisera samlingar som i dag inte finns i LIBRIS och inte alltid ens i en kortkatalog. Ibland är fokus i stället på digitaliseringsresurser eller ökad synlighet på webben.

Ett annat tydligt problem är mycket begränsat öppethållande i kombination med att hemlån ej tillåts, och inte heller fjärrlån. Beslut om att inte tillåta hemlån (eller fjärrlån) verkar oftast vara direkt kopplat till bristande resurser och bristande datasystem. Är det OK för ett specialbibliotek att vara fysiskt tillgängligt för besök och studier endast enligt överenskommelse?

Hur kan vi skapa resurser för att göra specialbibliotekens samlingar mer tillgängliga? Är det genom fler ACCESS-projekt? Eller finns andra möjligheter?

Grupp 3

Postmusei bibliotek

Krigsarkivets bibliotek

Kungl. Akademiens för de fria konsterna bibliotek

Konstbiblioteket + Fotografiska biblioteket

Kungl. Dramatiska teaterns arkiv och bibliotek

- **Ökat samarbete**

Hur kan specialbiblioteken utöka sitt samarbete? Vilka områden lämpar sig för ett utvidgat samarbete? Hur kan KB stödja samsamarbeten?

Det samarbete som år 2005 inleddes mellan humanistiska bibliotek i Stockholm under benämningen HISS, Humaniora i Stockholm samverkar, har varit fruktbart på många sätt. En grundläggande ambition i HISS-samarbetet är just att öka synligheten för humanistiska biblioteksresurser. Den webbsida som skapats, www.hissbiblioteken.se, ger både en god överblick och lotsar vidare till de enskilda bibliotekens egna webbsidor. Här finns en plattform för fortsatt och ytterligare utvecklat samarbete.

Många bibliotek uttrycker behov av större närvaro på webben och villighet att delta i digitaliseringsprojekt av olika slag. Någon hänvisar till de digitaliseringsunderlag som nyligen lämnats till departementet, men här är det ofta inte just bibliotekets samlingar som står i fokus. Hur kan specialbibliotekens samlingar och kompetens få ökad synlighet på nätet?

Grupp 4

Nordiska museets bibliotek

Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademiens bibliotek

Riksarkivets bibliotek

Musik- och teaterbiblioteket + Svenskt visarkiv

Svenska Akademiens Nobelbibliotek

Sammanfattande bedömning av de fem gruppsamtalen

Utmärkande för alla fem samtalen var ett stort engagemang för det egna arbetet, kopplat till en frustration över otillräcklighet. De allra flesta biblioteken lider påtagligt av alltför knappa personalresurser. Många vill få möjlighet att ”ha koll på sina samlingar” vilket i första hand ska tolkas som att registrera dem i LIBRIS. Detta innebär samtidigt att samlingarna blir synliga för användarna. Specialbibliotekens bibliotekarier vet att de ansvarar för stora samlingar av värde för forskare och allmänhet och känner att de är alltför okända och osynliga.

Den brokiga bilden till trots var det lätt för deltagare från olika bibliotek att haka på i diskussionerna och beskrivningarna som de enskilda bibliotekarierna gav av sin verksamhet. Det kändes att det finns en samhörighet och ett behov av att möta andra i liknande situationer.

Stor enighet rådde om att högsta chefens intresse och engagemang för biblioteket har stor betydelse, liksom platsen i organisationen (”för långt nere”). En professionell bedömning gjord av KB skulle innebära en stor trygghet. Se vidare avsnitt *Hur går vi vidare?*

De faktauppgifter som lämnats i enkätsvar och vid de personliga biblioteksbesöken återkom förstås i gruppsamtalen, och förstärktes när de upprepades och visade sig vara gemensamma för flera.

5. ANALYS OCH REFLEKTIONER

Samlingarna

Fakta att lyfta fram

- * stora samlingar som tas omhand av fåtalig personal
- * specialsamlingar med stor andel unika titlar
- * stort behov av att öka registrering i LIBRIS
- * specialsamlingar som är indexerade och katalogiserade
- * personal med stor kunskap om samlingarna
- * e-resurser har en underordnad roll

Samlingarna och deras omhändertagande

En sammanställning över de 10 (12) bibliotek som har de största samlingarna och antalet bibliotekarier och övrig personal som arbetar vid respektive bibliotek, visar att det inte finns någon proportionell relation mellan antalet volymer och antalet anställda.

Bibliotek	År	Hyllmeter	Bibl.	Övrig pers.
Krigsarkivet 6 000 hm	1805	9 500	2	0.5
Riksarkivet 3 500 hm	1661		2	1
Vitterhetsakademiens bibliotek	1786	7 038	11	4
Svenska Akademiens Nobelbibliotek	1901	5 500	5	1
Konstbiblioteket	1912	4 272	2	2
Musikbiblioteket 1 951 hm	1935	3 805	12	5.5
Teaterbiblioteket 1 854 hm	1771		2	0
Östasiatiska biblioteket	1963	3 500	0.5	0
Nordiska museets bibliotek	1872	3 369	5	3
Kungl Skogs o Lantbr Akads bibl.	1813	3 300	2	2
Stockholms stadsarkiv	1930	3 250	1	0
Arbetarrörelsens arkiv o bibliotek	1902	3 000	3.5	0.5

De 12 biblioteken har ansvar för historiskt mycket värdefulla samlingar som kräver både en levande kunskap om innehållet och god bokvård, plus full synlighet i en nätbaserad katalog, om de ska vara tillgängliga resurser för forskningen och tas omhand på ett anständigt sätt för efterkommande generationer.

Även om ett mindre antal bibliotek har vad som kan betraktas som adekvata personalresurser i relation till samlingar och verksamhet, så sköts flertalet bibliotek med en orimlig personalsituation som inte är anpassad till samlingar och verksamhet.

En nationell plan som sätter in respektive bibliotek i en gemensam struktur skulle underlätta en bedömning om vilka åtgärder som är motiverade att sätta in. Det finns naturligtvis inte någon formel att använda sig av för att säga vad som skulle vara "rätt" personalstyrka. Djupare analys av varje biblioteks samlingar och verksamhet än den här kartläggningen krävs för en sådan bedömning.

Specialsamlingar - stor andel unika titlar

Litteratursamlingarna, tillsammans med bibliotekariernas kunskaper och kompetens, är det som är utmärkande för specialbiblioteken. Ett specialbiblioteks uppgift att fokusera på ett eller flera specifika ämnesområden resulterar i samlingar vars innehåll till stora delar är unika för landet. Enkäten har visat att alla bibliotek som ingår i kartläggningen, utom 3, är registrerade LIBRIS-bibliotek. Undersökningen har sett på hur unika de registrerade böckerna är jämfört med bestånden i övriga svenska forskningsbibliotek.

I jämförelse med antalet registrerade titlar för biblioteket har 1 bibliotek över 70 % unika titlar, 2 bibliotek över 60 % unika titlar, 3 bibliotek har över 50 % unika titlar och 5 bibliotek har över 40 % unika titlar. Om vi ser på antalet titlar för dessa bibliotek som finns vid ytterligare ett LIBRIS-bibliotek blir resultatet: 4 bibliotek har över 70 % titlar som endast finns vid 2 bibliotek, 6 bibliotek har över 60 % sådana titlar, 3 bibliotek har över 50 % sådana titlar och 4 bibliotek har över 40 % sådana titlar.

Sammanlagt är det alltså 17 av biblioteken, d.v.s. drygt hälften, som har över 40 % av sina registrerade titlar som är antingen unika eller som finns på endast ytterligare ett svenskt bibliotek. Särskilt med tanke på att stora delar av dessa biblioteks samlingar återstår att registrera i LIBRIS, är detta en intressant och imponerande uppgift som visar rollen och betydelsen av dessa samlingar.

Tabellen nedan visar LIBRIS-registreringen för de 11 bibliotek som uppvisar det största antalet unika titlar bland de registrerade böckerna. Antalet titlar som finns på 2 LIBRIS-bibliotek, d.v.s. även på ett annat bibliotek i landet, har också tagits med. I Bilaga 5 finns dessa uppgifter för alla de LIBRIS-bibliotek som ingår i kartläggningen.

I kolumnen längst till vänster anges bibliotekets totala antal volymer. I bara några enstaka fall är i princip hela samlingen registrerad i LIBRIS. Glappet mellan det totala antalet volymer i samlingarna och antalet titlar i LIBRIS visar på en stor osynlighet för specialbibliotekens samlingar. I synnerhet med tanke på det unika material som finns på dessa bibliotek är det ett prioriterat projekt att öka registreringen i LIBRIS av specialbibliotekens litteratursamlingar.

Bibliotek	Totala antalet vol	Antal reg titlar	Antal unika titlar	%	Antal titlar med 2 bibl	%
Skokloster slotts bibl (Sko) *	(uppgift saknas)	7 580	5 615	74	6735	89
Östasiatiska bibl (Aom) **	140 000	1 827	1 176	64	1 1452	79
Postmusei bibl (Pm) ***	40 000	3 550	2 169	61	2 343	66
Sv filminst bibl (Sfi)	65 700	39 188	22 752	58	29 091	74
Musik- och teaterbibl (X)****	152 200	110 296	62 268	56	79 821	72

Judiska bibl (Jud)	25 000	24 462	12 678	52	16 715	68
Fotografiska bibl (Nfo)	24 000	6 459	3 077	48	4 034	62
Konstbibl (N)	350 000	49 951	23 126	46	31 676	63
Krigsarkivets bibl (Kra)	240 000	108 421	49 641	46	63 472	59
Sv Akad Nobelbibl (Nob)	220 000	80 445	36 851	46	52 507	65
Kungl Skogs o Lantbr Akad bibl (J)	80 000	44 508	19 339	43	26 802	60

* Resterande titlar i Skoklostersamlingen är registrerade i en lokal databas.

** Äldre registreringar; mycket ofullständig LIBRIS-registrering. F.n. vilande. Sannolikt uppvisar den totala samlingen ett mycket stort antal unika titlar.

*** Omfattande lokal databas finns, även innefattande postalt tryck.

**** Här stämmer sannolikt inte omräkningstalet 40 volymer per hyllmeter eftersom det till stora delar rör sig om noter.

Som ytterligare några exempel kan lyftas fram *Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek* och *Livrustkammarens bibliotek* med för Sverige helt unika samlingar, som i båda fallen är mycket ofullständigt registrerade i LIBRIS. Det material som är registrerat för dessa två bibliotek visar på ca 1/3 unika titlar och drygt 40 % titlar som delas med ytterligare ett svenskt bibliotek.

Inom vissa ämnesområden med stark svensk förankring, t.ex. arkeologi och kulturhistoria (*Vitterhetsakademiens bibliotek* och *Nordiska museets bibliotek*), eller barnlitteratur (*Svenska barnboksinstitutet*), blir utfallet unika titlar inte så stort. I dessa fall är det alltså inte något bra mått att se på antalet unika titlar för att bedöma samlingens styrka.

Specialkunskap, katalogisering, indexering

Otvivelaktigt utgör specialbibliotekens samlingar och det kunnande om samlingarna som personalen besitter oerhört värdefulla resurser för forskningen och för den specialintresserade allmänheten. Specialbiblioteken gör också en mycket mer detaljerad katalogisering och indexering av det svenska materialet än nationalbiblioteket och universitetsbiblioteken, med resultatet att efterfrågat material går att hitta och komma åt.

Här vill jag också lyfta fram att några bibliotek, t.ex. *Svenska barnboksinstitutets bibliotek* och *Musik- och teaterbiblioteket*, aktivt medverkar i det bibliografiska arbetet på nationell och internationell nivå.

I övrigt gäller att varje specialbibliotek utgör en resurs som ofta är känd för den allra mest intresserade användaren, men som behöver en ökad synlighet för att kunna utnyttjas av flera. Denna osynlighet blir ännu tydligare i nedanstående reflektioner kring användning och öppethållande.

Fokus på de tryckta samlingarna

Kartläggningen visar att bibliotekens ekonomiska möjligheter att förvärva tryckt material är hyfsat goda. Speciellt mot bakgrund av de knappa personalresurserna måste budgeten för att

köpa böcker anses vara tillfredsställande. Förvärv via bytesförbindelser är fortsatt en levande del av inflödet.

Vad gäller förvärv av e-resurser är bilden en helt annan. Som enkätsammanställningen visar, har 13 bibliotek ingen budget för e-resurser, och 8 bibliotek har 50 000 kr eller mindre. Helt klart är att de tryckta böckerna ännu helt dominerar i specialbibliotekens samlingar.

En reflektion att göra här är att det kanske är så att vi i vissa fall har att göra med värdefulla tryckta boksamlingar som inte nödvändigtvis behöver skötas tillsammans med en levande modern biblioteksverksamhet? Det är kanske så för några av specialbiblioteken att det framför allt rör sig om historiskt värdefulla samlingar som med fördel kan tas omhand separat från modern informationsförsörjning? Den kompetens och inriktning som krävs för att ta hand om den typen av samlingar är speciell och skiljer sig markant från en mer samtidsorienterad biblioteksservice.

För några av moderorganisationerna kanske de anställdas behov av biblioteksservice kan tillfredsställas genom samordning med andra organisationer som hänger samman ämnesmässigt, geografiskt eller organisatoriskt? En nationell plan skulle klargöra begreppen och behoven och peka på olika typer av personalbehov och service för olika typer av bibliotekssamlingar och olika typer av verksamhet.

Forskarnas tillgång till e-resurser

Som redovisades i föregående avsnitt, tyder enkätsvaren på en låg aktivitet i fråga om e-resurser. Utbudet av e-resurser hittills har varit dåligt anpassat till ett humanistiskt specialbiblioteks behov eftersom det till stor del har varit inriktat på paketslösningar av olika slag utan fokus på ämne.

Det har också till stor del varit inriktat på medicin, naturvetenskap och teknik och på kursböcker och kursläsning. Sannolikt finns en hel del kunskap på specialbiblioteken om e-resurser inom respektive ämnesområden, inte minst om alla de fria resurser som trots allt finns tillgängliga.

Det kan vara så att det i första hand handlar om brist på lämpligt utbud snarare än om brist på ekonomi. Man kan alltså räkna med att inslaget av e-resurser på specialbiblioteken kommer att förändras ganska snabbt under de kommande åren.

Hur ser behovet av tillgång till e-resurser ut bland de humanistiska forskarna? En del av dem kan tänkas få sina behov tillfredsställda via universitets- och högskolebiblioteken. Men sannolikt finns det grupper av användare utanför högskolan som saknar god tillgång. Hur ordnas tillgång för dessa? (Jfr situationen för statligt anställda i myndigheter som inte uppfyller kriterierna för att ta del av den upphandling av e-resurser som KB ansvarar för. Se rapporten *Myndighetsbibliotek, förutsättningar, problem, utmaningar*. Svensk biblioteksförening, 2008.)

SwePub och repository-funktion

I sammanhanget vill jag påminna om att SwePub, databasen som förtecknar svensk vetenskaplig publicering, ännu är begränsad till de forskningsresultat som produceras vid universitet och högskolor. Det är angeläget att snarast göra det möjligt för forskare vid de institutioner som ligger utanför högskolan att registrera sina publikationer i databasen. De institutioner som specialbiblioteken tillhör saknar oftast ett e-arkiv eller repository-funktion. Utan att ta med även dessa publikationer kan man inte tala om täckning av den svenska vetenskapliga publiceringen. Det verkar också helt naturligt att ordna ett centralt repository för sådana statliga institutioner som inte själva klarar av att ha en sådan funktion.

Nationalbiblioteket som har ansvar för insamling och bevarande av svensk publicering är lämplig som ansvarig för detta repository.

Personalresurser – användning, öppethållande och besök

Fakta att lyfta fram

- * fåtalig personal
- * begränsade öppettider
- * ej hemlån
- * få besökare

9 (10) bibliotek, eller ca 1/3 av de bibliotek som ingår i kartläggningen, har mer än 1 bibliotekarie anställd. Tabellen nedan visar antalet anställda bibliotekarier och övrig personal vid dessa bibliotek. Användningen av bibliotekens samlingar visas mätt i antalet utlån (lokala lån och fjärrutlån) och genomsnittligt antal besök per dag. Tabellen innehåller också uppgifter om antalet timmar som biblioteket är öppet per vecka.

Bibliotek	Bibliotekarier	Övrig pers.	Öppet tim/v	Besök per dag	Antal utlån	Fjärrutlån
Musikbiblioteket	12	5.5	* 26	fler än 20	36 363	8 119
Teaterbiblioteket	2	0	* 12		1 551	116
KVHAAB	11	4	** 28	uppgift saknas	47 992	2 641
Svenska filminst. bibliotek	6	6.5	*** 32	fler än 30	22 486	2 706
Nordiska museets bibliotek	5	3	** 24	5-9	5 085	410
Sv. Akad. Nobelbibliotek	5	1	** 20	5-9	14 500	700
Sv. barnboksinst. bibliotek	4	3,5	**** 20	fler än 20	3 432	?
ARAB	3.5	0.5	28	15-19	5 529	367
Konstbiblioteket	2	2	***** 13	5-9	2 150	179
KSLAB	2	2	** 18	0-4	1 130	365

* Under juni, juli, augusti kortare öppettider. Vanligen stängt 2 sista veckorna i juli.

** Under juni, juli, augusti kortare öppettider.

*** Stängt 1 juli - 8 augusti 2010. Kortare öppettid resten av augusti.

**** Sommarstängt 24 juni - 15 augusti 2010.

***** Öppet 40 tim/v för egna organisationen. Stängt 18 juni - 23 augusti 2010.

Det är svårt att urskilja något mönster i användningen av specialbiblioteken mätt i antal utlånade volymer i jämförelse med dels öppettider, dels personalresurser. Inslag av

kursboksutlåning till studerande torde ge ett kraftigt utfall i utlåningssiffrorna, medan bibliotek som mer renodlat används av forskare har betydligt lägre utlåning.

Målgruppens storlek är ett centralt mått som saknas. Antalet forskare inom de humanistiska ämnena varierar kraftigt mellan ämnena. Här kan vi påminna oss att 18 av våra bibliotek har angett att de har färre än 10 besökare per dag.

De 5 (6) bibliotek som anger fler än 20 besökare per dag är: *Musik- och teaterbiblioteket, Postmusei bibliotek, Stockholms stadsarkivs bibliotek, Svenska barnboksinstitutet, Svenska filminstitutet*. Endast 3 av dessa, *Musikbiblioteket, Svenska barnboksinstitutets bibliotek och Svenska filminstitutets bibliotek*, finns med i listan över de 9 (10) bibliotek som har mer än en anställd bibliotekarie.

En slutsats här blir att det högre besöksantalet hänger samman med att musik, barnböcker, film och frimärken är ämnesområden med en bredare målgrupp. (En gissning är att *Stockholms stadsarkivs* besöksiffra gäller hela arkivet, inte enbart biblioteket.)

En annan observation som kan göras är att 4 av dessa mer personalstarka bibliotek har färre än 10 besökare per dag.

För de 13 bibliotek som inte erbjuder hemlån saknas mestadels siffror för läsesalsanvändningen av bibliotekets material. Det är alltså inte möjligt att ha någon riktig uppfattning om användningen av denna stora grupp bibliotek. Men eftersom besöksantalet också är lågt kan slutsatsen dras att utnyttjandet av dessa bibliotek är lågt. Ett problem som har tagits upp av några bibliotek som inte erbjuder hemlån är att låntagare hänvisas till dem av andra bibliotek i tron att böckerna får lånas hem.

Personalsituationen

Frågor att beakta

- * indragning av tjänster
- * besparingsåtgärder
- * bedömning av personalbehov

Generationsväxling

Som framgår av enkätsvaren omhändertas redan nu 5 bibliotek av en bibliotekarie som arbetar mindre än 100 %, och 11 bibliotek av 1-1,49 årsverke bibliotekarie, vilket i praktiken kan tolkas som 1 bibliotekarie full tid. Detta innebär att ca hälften av biblioteken i kartläggningen sköts av 1 bibliotekarie eller mindre.

Av de 22 svar som kom in på frågan om övrig personal anger 13 bibliotek mindre än 1,5 årsverke. Sammantaget är det alltså många bibliotek med mycket knappa personalresurser vi möter.

Dessutom har under kartlägningsarbetet flera exempel dykt upp som pekar på risken för indragning av tjänster i samband med pensionsavgångar. Det verkar finnas en klar tendens att invänta pensionsavgångar innan man vidtar besparingsåtgärder. Även andra personalförändringar som uppstår är klara hot och tillfällen till minskning av personal.

Även om 1 pensionerad bibliotekarie ersätts med en ny, kan man fråga sig hur det är möjligt att sköta bibliotek med så stora samlingar som det för det mesta rör sig om, och dessutom erbjuda modern biblioteksservice, för en ensam bibliotekarie? De bibliotekarier som avgår har i allmänhet arbetat länge på sina bibliotek och är mycket väl förtrogna med samlingarna och användarna. Otvivelaktigt kan det vara välbehövligt med ett tillskott av uppdaterad ny bibliotekariekompetens. Men samtidigt är den nya tekniken krävande på sitt sätt.

Här efterfrågas hjälp från KB med bedömning av vad som behövs för att driva ett givet bibliotek? Två aktuella exempel är *Skoklosters bibliotek* och *Livrustkammarens bibliotek* som om ca två år behöver hitta en lösning då den bibliotekarie som i dag sköter båda dessa bibliotek går i pension.

Nerläggning av bibliotek, eller nästintill

Under våren 2010 då kartläggningsarbetet pågått har ett par bibliotek drabbats av besparingsåtgärder. *Tekniska museet* hade fattat beslut om nerläggning vid bibliotekariens pensionsavgång sommaren 2010. Efter fackliga protester har en visstids tjänst på 1 år med omfattningen 50 % utlysts. Det är ändå tveksamt om museet har råd att tillsätta den 50 % -iga tjänsten (juni 2010). *Röhsska museets* bibliotekarie har nyligen gått i pension, och framtiden verkar oviss.

Utanför kartläggningen kan noteras att *SIDA* har lagt ner sitt bibliotek.

Världskulturmuseet i Göteborg har ingen bibliotekarie anställd. Böckerna är nerpackade. Situationen för museerna inom *Världskulturmuseet i Stockholm* är besvärlig; 1 bibliotekarie, utan kunskaper i asiatiska språk, delar sin tid mellan *Medelhavsmuseets bibliotek* och *Östasiatiska biblioteket*. *Etnografiska museets bibliotek* har en bibliotekarie som har stora svårigheter att hinna med. *Dansmuseet* har inte heller någon anställd bibliotekarie.

Positiv signal

Nobelmuseets forskningsbibliotek har under våren 2010 öppnat upp sitt bibliotek för forskare utanför museet. Samtidigt påbörjas också registrering av boksamlingen i LIBRIS.

Servicenivå och tillgänglighet

Frågor att beakta

- * vad är god biblioteksservice?
- * vad är god tillgänglighet?
- * nationellt program för att öka tillgängligheten

Variation i serviceutbud

Sannolikt är det just på denna punkt som den nuvarande statistiken är mest bristfällig, och kan sägas egentligen helt sakna kvalitativ information. I detta sammanhang är det inte kvantitet, d.v.s. antalet utlånade volymer eller antalet besökare, som är intressant utan kvaliteten i den service som forskaren får av specialbibliotekarien. Flertalet av samlingarna som ingår i kartläggningen är av intresse för utländska forskare. Det finns alltså även den aspekten att ta hänsyn till.

I upplevd kvalitet räknas också god tillgänglighet som innefattar både fysisk närhet och öppenhet och tillgång via nätet. För dagens forskare är tidspresen stor och stort värde fästs vid enkel och smidig tillgång till informationen. I klartext betyder det i dag ökad tillgång på Internet till bibliotekens samlingar. I första hand krävs tillgång till fullständiga kataloger på nätet, i andra hand tillgång till dokumenten i fulltext.

Eftersom nättillgång till texter i sin helhet fortfarande saknas i stor utsträckning, och på grund av upphovsrättslagstiftningen kommer att fortsätta att vara ett problem för den humanistiske forskaren under överskådlig tid, krävs också ett generöst öppethållande vid biblioteken.

Tillgänglighet

Tillgänglighet är ett nyckelord som många av biblioteken i kartläggningen brottas med, både tillgänglighet till en fullständig katalog på nätet och den fysiska tillgängligheten. Vad är god tillgänglighet? Finns det grundläggande krav som KB kan ställa upp? Som exempel kan nämnas att de nuvarande kriterierna för ett samverkansbibliotek utgår ifrån att alla bibliotek har "ordinarie öppettider".

Så är det inte i dag; några bibliotek är endast tillgängliga enligt överenskommelse. Några bibliotek stänger hela sommaren, från midsommar till skolstarten. En del bibliotek tillåter inga hemlån, kombinerat med mycket begränsade öppettider - vad är god tillgänglighet i det fallet?

Innan KB gör en närmare bedömning av de enskilda specialbiblioteken är det nödvändigt att sätta upp en ambitionsnivå: vad är bra öppettider? vad är god tillgänglighet? vad är god service? etc. Ambitionsnivån kan sedan relateras till målgrupper och användargrupper. Först därefter är det möjligt att avgöra vilka personal- och andra resurser som kan anses vara rimliga.

Överblick krävs

Det finns inga generella lösningar. Hänsyn måste tas till varje specialbiblioteks samlingar, situation och sammanhang, och till dess uppdrag och uppgift i den nationella biblioteksstrukturen.

Registrering i LIBRIS

Flera av biblioteken (t.ex. *Etnografiska museets bibliotek*, *Livruskammarens bibliotek*, *Östasiatiska biblioteket*, *Tekniska museets bibliotek*) uttrycker stor frustration över bristen på tillgänglighet till deras samlingar. Det finns stora delar av samlingarna som inte är tillfredsställande katalogiserade, och som inte är registrerade i LIBRIS. Detta är en punkt där KB kan hjälpa till med att lyfta upp frågan nationellt och ta initiativ till program som ger resurser för registrering i LIBRIS.

Digitalisering

En grupp bibliotek, som har en tillfredsställande katalogsituation, uttrycker liknande frustration angående brist på resurser för digitalisering. De har material, t.ex. äldre tidningar och tidskrifter, recensionssamlingar, broschyrer, som är skört och behöver digitaliseras för att inte gå förlorat. Speciellt ett bibliotek, *Musik- och teaterbiblioteket*, som själv har flera års erfarenhet av digitalisering vill lyfta fram problematiken kring digitalisering av vissa material som kräver dyr utrustning för skanning och behovet av hjälp med bevarande av digitala filer, d.v.s. repository-funktion (jfr ovan).

En nationell planering av digitaliseringsinsatserna är önskvärd. För närvarande inväntar KB regeringens svar på det underlag till en nationell strategi som man begärde in i våren 2010. Först när det finns en sådan strategi och nationell plan är det vettigt att planera vidare. Specialbibliotekens delaktighet i det fortsatta digitaliseringsarbetet är central både vid urval av digitaliseringsobjekt och med att tillhandahålla material.

Samlad plan för ökad tillgänglighet

För att ge ökad synlighet och god tillgång till specialbibliotekens samlingar är det nödvändigt med en samlad plan i tre steg. Utan en sådan plan blir arbetet både onödigt krångligt och onödigt dyrt.

- Bättre beskrivning av samlingarna, som möjliggör en överblick, utgör själva grunden
- Registrering i LIBRIS av samlingarna ger lokalisering och synlighet åt materialet
- Digitalisering av prioriterat material både ur tillgänglighets- och bevarandeperspektiv

Organisationsfrågor

Frågor att beakta

- * biblioteket som en resurs för verksamheten
- * biblioteksplaner för statliga myndigheter
- * samarbete inom och mellan organisationer och geografiska regioner

Integration i moderorganisationen

Specialbibliotekens integration i sin moderorganisation är en nödvändighet. Det säger sig självt att biblioteket ska vara en god resurs i huvudmannens verksamhet. Det är en huvuduppgift för varje bibliotekschef att arbeta för att biblioteket ska upplevas som en positiv och oumbärlig del i sin organisations verksamhet. Tyvärr är det nog ofta så att biblioteket i första hand ses som en budgetpost, och att dialogen med ledningen angående biblioteksfrågor är bristfällig. Här är budskapet från biblioteksmyndigheten, d.v.s. KB, tydligt: biblioteket är en resurs för verksamheten, inte enbart en kostnad.

KB skulle här kunna finnas som ett professionellt stöd för specialbibliotekens ofta ensamma bibliotekarier och rycka ut med en checklista för bedömning av enskilda bibliotek som har behov av detta.

En sida av integration av biblioteket i t.ex. en museiinstitution är att det blir svårt att skilja ut bibliotekets verksamhet och redovisa den i den officiella biblioteksstatistiken. Samma sak gäller för de specialbibliotek som ingår i arkivinstitutioner. Ofta är det den publika servicen, besökssiffror och gemensamma funktioner som inte går att särskilja. Liknande problem upplevs av de specialbibliotek som ingår i det man kan kalla forskningsinstitut; här är bibliotekssamlingar och biblioteksfunktion nära kopplat till arkivsamlingar och arkivfunktion. För att få en mer rättvisande bild av verksamheten vid dessa institutioner måste man se lite närmare på hur den bäst redovisas i den officiella statistiken.

Biblioteksplaner för statliga myndigheter

En idé kan vara att föreskriva, alternativt rekommendera, att alla statliga myndigheter upprättar en biblioteksplan/informationsförsörjningsplan. Det kan utformas som en

rekommendation som kan inspirera och stödja bibliotekschefer och medverka till att myndighetschefer inte lika lättvindigt kan avfärda biblioteksfrågor. Det är inte på något sätt självklart ekonomiskt fördelaktigt att lägga ner sitt bibliotek. Framför allt borde det vara krav på en behovsanalys före varje nedläggning av bibliotek och indragning av bibliotekarietjänster. En sådan analys bör också innefatta möjligheter till samarbete dels inom samma organisation, dels inom samma geografiska region.

Samarbete mellan myndigheter

Eftersom det ofta är personalkostnaderna som är den tyngsta utgiften bör samarbete uppmuntras. Katalogisering är t.ex. en arbetsuppgift som sköts mest effektivt av en van katalogisatör, och som kan vara svår för en ensambibliotekarie att hinna med. Det borde kunna vara möjligt för flera bibliotek i samma geografiska region att dela på kostnaden för en katalogiserande bibliotekarie som fördelar sin tid enligt uppgjort schema.

Offentligt finansierade bibliotek en helhet

Fakta att lyfta fram

- * splittring i många små biblioteksstrukturer
- * historiska samband fortfarande tydliga
- * blandad finansiering
- * avsaknad av helhetsbild
- * behov av nationellt bibliotekssystem

Splittrad bild

Variationen i typen av tjänster och service som specialbibliotekens personal utför är stor. Det finns vidare stora skillnader beroende på moderorganisationens verksamhet och på hur integrerat biblioteket är i denna. Några av biblioteken fungerar som navet i ett forskningsinstitut. Några av biblioteken är mer fristående, andra betydligt mer integrerade i sin moderorganisation. Alla biblioteken är tillgängliga för forskare, men förvånande ofta på vad man kan kalla **sina egna villkor** eftersom ett tydligt nationellt uppdrag saknas. Detta innebär också att det är myndighetschefens och överordnad chefs kunskap, intresse och engagemang som bestämmer vilka resurser biblioteksverksamheten tilldelas och hur den utformas. Målet måste vara att offentliga bibliotek är tillgängliga bibliotek med ett tydligt uppdrag som utgör en del i den svenska biblioteksstrukturen.

Brokig bakgrund

Kartläggningen av specialbiblioteken visar att det finns många historiska samband av olika slag som dröjer sig kvar, och där avtal och överenskommelser mellan t.ex. Akademier och statlig biblioteksverksamhet inte är så tydliga som man kunde önska. Det har tyvärr visat sig vara svårt att upprätta formella samarbetsavtal mellan stockholmsbibliotek. Ett lysande undantag finns: det avtal som upprättades på 1960-talet mellan *Stockholms universitet* och *Svenska filminstitutet* om gemensam biblioteksverksamhet.

6 bibliotek anger att de ingår i stiftelser som till större eller mindre del är statligt finansierade, ofta är också kommuner och landsting med, men även privata deltagare. Det finns aktiebolag, t.ex. *Kungl. Dramatiska Teatern* som beskriver sig som ett 'fristående aktiebolag som ägs till

100 % av staten'. *Posten AB*, som numera ingår i koncernen *Posten Norden*, är också ett helstatligt bolag. Kan jämföras med *Nobelmuseet AB* som benämner sig 'privatägt museum', men med 40 % statlig finansiering.

Stiftelser kan också vara helstatliga som t.ex. *Svenska filminstitutet* som kan betecknas som 'en myndighetsliknande stiftelse'. 4 bibliotek har Kungl. Akademier som huvudmän, och 1 bibliotek ägs av ett trossamfund (*Judiska församlingen*). 2 bibliotek är kommunala (*Stockholms stadsarkivs bibliotek*, *Röhsska museets bibliotek*).

Några som angett det statliga området som huvudman är mera ordinarie statliga myndigheter (exempel *Riksantikvarieämbetet*, *Riksarkivet*), medan andra är museimyndigheter (exempel *Arkitekturmuseet*, *Armémuseum* inom *Statens försvarshistoriska museer*, *Sjöhistoriska museet* inom *Statens maritima museer*). Statlig finansiering finns i princip med i större eller mindre utsträckning i alla bibliotek utom *Svenska Akademiens Nobelbibliotek*.

Bilden av splittring i små biblioteksstrukturer som visades upp på konferensen om specialbiblioteken i oktober 2008 stämmer fortfarande väl. Den splittrade organisatoriska bilden förstärks av den blandade bakgrunden och den blandade finansieringen, liksom av tillhörigheten till olika departement.

Offentligt finansierade bibliotek

Sedan lång tid finns uppfattningen att de offentligt finansierade biblioteken utgör ett nationellt system, med de olika biblioteken som kuggar som griper in i varandra. Helheten är beroende av delarna. Den bild som *Accessionskatalogen 1876* blev ett konkret uttryck för lever fortfarande som ett ideal för specialbiblioteken, ett ideal som de har allt svårare att leva upp till. De känner att de förvaltar värdefulla bitar av det nationella pusslet. Samtidigt saknas den nationella överblicken och det nationella uppdraget.

Det finns ett behov i samband med KB:s utvidgade uppdrag att se lite närmare på vad vi menar med ett offentligt finansierat bibliotek och på hur biblioteksmyndighetens tillsynsfunktion ska utformas. KB:s nya uppgift bör inkludera såväl frågor kring en samlad nationell plan för de offentliga biblioteken, där specialbiblioteken har uppgifter som samspelar med universitets- och högskolebiblioteken, som frågor kring en god organisationsstruktur och ändamålsenlig verksamhet för specialbiblioteken. Ytterst handlar detta om hur skattemedel används för biblioteksändamål.

När det gäller de statligt finansierade biblioteken finns det inget mellanled på regional nivå som på den landstingskommunala sidan. Därför blir KB:s relation till de statliga biblioteken mer direkt. I den nya rollen ligger att ha en ännu bättre överblick över de statliga biblioteken än hittills.

För forskning tillgängliga bibliotek

Finns det någon skillnad i KB:s roll som biblioteksmyndighet gentemot ett bibliotek i en statlig myndighet, i en stiftelse eller i ett bolag som helt eller delvis ägs av staten? Vilken skillnad finns om biblioteket är privatägt, men allmänt tillgängligt för forskare? Uppdraget att "svara för nationell överblick, främja samverkan och driva på utvecklingen inom biblioteksväsendet" och "kontinuerligt följa bibliotekens arbete" omfattar rimligen alla allmänt tillgängliga bibliotek, oberoende av deras finansiering.

Ett exempel som belyser frågeställningen är *Svenska Akademiens Nobelbibliotek* som länge hållit sina samlingar tillgängliga för personer som har dokumenterad användning av samlingarna. Här talar beståndet i LIBRIS ett tydligt språk: av de 80 445 posterna är 36 851

(46 %) helt unika vid svenska forskningsbibliotek (jfr tabellen ovan). Nobelbiblioteket uppfyller inte kravet på ”minst 10 % statlig finansiering” för att kvalificera sig som ett samverkansbibliotek. Här torde tillgängligheten för forskningen till samlingarna vara det väsentliga för att biblioteket ska inlemmas i det nätverk som samverkansbiblioteken utgör.

Ytterligare ett exempel är *Carina Ari Biblioteket* som är en del i de stiftelser som bildats efter Carina Aris död. Stiftelserna är baserade på Carina Aris testamenterade förmögenhet, plus några andra senare donationer, och innehåller bl.a. ett bibliotek som på hemsidan presenteras som: ”Stiftelsen Carina Ari Biblioteket är norra Europas största **forskningsbibliotek** för dans. Det instiftades 1969 och har växt till att innehålla mer än 10.000 böcker, 11.000 tidskrifter och många hundra videor samt ett omfattande bildmaterial, plus arkivalier.” Viss statlig inblandning finns; vidare enligt hemsidan har ”Sveriges regering har åtagit sig att komplettera styrelsen när någon plats blir fri, samt att revisorer övervakar ekonomin.” (Se <http://carina.se>.)

Ett privatägt specialbibliotek som är tillgängligt för forskning bör rimligen ingå i biblioteksmyndighetens nationella nätverk, och erbjudas vara med på sina egna villkor.

Kanske har vi något att lära av Norge som i sin nationella biblioteksstatistik inkluderar privata bibliotek? På förfrågan om vilka bibliotek som tas med blev svaret att det viktigaste kriteriet är att det finns en professionell bibliotekarie som har ansvar för biblioteket. Se <http://www.abm-utvikling.no/bibliotek/statistikk-for-bibliotek>.

Samverkansbibliotek

Vad är ett samverkansbibliotek? Hur vill KB använda begreppet? Oberoende av vilka svaren på dessa frågor blir, finns det ett behov av att se över begreppet och kriterierna för att upptas i kretsen av samverkansbibliotek. Kartläggningen visar tydligt på ett sådant behov; bibliotek finns med i den nuvarande kretsen som inte uppfyller kriterierna, och det finns bibliotek som uppfyller kriterierna men som inte är med.

I dag har universitets- och högskolebiblioteken en given nytta i form av upphandling av e-licenser, fjärrlånekompensation, utvecklingsprojekt m.m. (Endast något enstaka specialbibliotek får fjärrlånekompensation som uppnår summor av reell betydelse för verksamheten.) Men för specialbiblioteken är inte detta det primära. Här talas i stället om att få del av det stöd och den infrastruktur som KB ger biblioteken i form av LIBRIS, kompetensutveckling och liknande. Någon omtalar också KB som specialbibliotekets ”moderorganisation i praktiken”.

Samverkansbiblioteken som ett nätverk och ett forum för diskussion av angelägna verksamhetsfrågor efterlyses av flera specialbibliotek, och då nerbrutet i specialgrupperingar där man kan känna sig hemma och få hjälp med diverse konkreta problem. Frågor som nämns i detta sammanhang är juridikstöd, vård av samlingar, bedömning av samlingar, köp av e-böcker, digitalisering, repository-funktion och katalogisering.

Specialbiblioteken i den officiella biblioteksstatistiken

När man tar del av kommentarerna i 2009 års statistik gällande t.ex. till personal, ekonomi, bestånd, e-resurser och deras användning m.m. kan man fråga sig hur stor felprocent statistikinsamlingen tål? Kartläggningen visar tydligt på svårigheter för specialbiblioteken att leverera en enhetlig och rättvisande statistik. Speciellt verkar det finnas svårigheter att skilja ut biblioteksverksamheten från övrig verksamhet inom organisationen. Eftersom det ofta rör

sig om små enheter kan dessa ojämnheter ge kraftigt utslag och därmed en helt felaktig bild av verksamheten. Men det är också tydligt att centrala inslag i verksamheten inte kommer till uttryck.

Det är glädjande att veta att arbete pågår med att se över den officiella biblioteksstatistiken. Förhoppningsvis kan KB:s nya uppdrag att ansvara för statistiken resultera i en biblioteksstatistik som ger ett bättre underlag för uppföljningar och jämförelser både för biblioteken själva och i ett nationellt och internationellt perspektiv. För att uppnå detta måste det bli lättare för de olika bibliotekstyperna att svara på frågorna och fylla i blanketterna på ett enhetligt sätt.

Det svenska sambiblioteket och bibliotekens uppdrag

Många specialbibliotek har utgjort och utgör fortfarande viktiga delar i det offentliga bibliotekssystemet (se t.ex. *Accessionskatalogen* och LIBRIS) utan att ha något formellt stöd för den uppgiften. De är därför helt utlämnade till sina chefers intresse, eller bristande intresse, för biblioteksverksamheten. Det är nödvändigt att hitta ett sätt att motverka detta. Det behövs också en motvikt mot att universitets- och högskolebiblioteken och specialbiblioteken kör parallella spår.

Möjligen går det att hitta någon form av utpekat ansvar/uppgift på nationell nivå för en del specialbibliotek? Jag tänker här t.ex. på det danska systemet med "hovedfagbibliotek" där ju även bibliotek utanför högskolan kan spela en roll. Se t.ex. Danmarks kunstabiblioteks uppdrag http://www.kunstabib.dk/om_bib/mission.html.

Sammantaget verkar lösningen vara en nationell biblioteksplan med tydliga uppdrag för de offentligt finansierade biblioteken. Dessa uppdrag ska vara knutna till årsredovisningar som kan följas upp. Att redovisa användningen av skattemedel för biblioteksändamål kan inte vara något orimligt krav.

Hur kompletterar specialbiblioteken KB?

I min kartläggning har det kommit fram flera exempel på hur specialbiblioteken kompletterar KB. Förutom det som redan nämnts, d.v.s. djupare katalogisering av broschyrer och indexering av artiklar och större förtrogenhet med materialet, är här några exempel: *Krigsarkivets bibliotek* har ansvar för det svenska militära trycket, både det öppna och det hemliga, och tar enligt överenskommelse hand om "KB:s exemplar av det hemliga materialet".

Svenska filminstitutet bevarar film på filmbas, filmaffischer mm, *Svenskt visarkiv* kompletterar med ljudinspelningar av svenska visor, ballader, jazz mm, *Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek* har med stor sannolikhet en bättre samling svenska fackföreningsbroshyrer etc.

Postmusei bibliotek har med ännu större sannolikhet en större samling svenskt postalt tryck. Ofta har specialbiblioteken också bättre koll på s.k. suecana-material inom sina ämnesområden. Även i det bibliografiska arbetet tillför specialbibliotek som *Svenska barnboksinstitutet* och *Musik- och teaterbiblioteket* viktiga bidrag och viktig kompetens i arbetet med klassifikation och ämnesord.

6. HUR GÅR VI VIDARE?

I KB:s nya roll som biblioteksmyndighet måste frågan om specialbibliotekens roll och uppgift fortsätta att uppmärksammas. Förhoppningsvis kan denna kartläggning vara till hjälp i det fortsatta arbetet. Här följer ett antal punkter som ganska omgående kan genomföras.

Specialbiblioteken, även begränsade till de humanistiska, utgör en brokig skara. De är inte enbart större och mindre, utan finns i många olika miljöer och arbetar under mycket olika villkor. Här skiljer de sig från t.ex. högskolebiblioteken, sjukhusbiblioteken och barnbiblioteken. Det är bra att specialbiblioteken är med i KB:s Expertgrupper. De behövs där. Men inflytandestrukturen räcker inte för att få med dem på bibliotekskartan.

Koordinator för specialbiblioteken på KB

Ett förslag jag vill lämna är att KB anställer/utser en koordinator för specialbiblioteken. Under t.ex. en tvåårsperiod skulle denna person arbeta vidare med att fördjupa KB:s kunskap om specialbiblioteken och hitta former för hur samlingar och kompetens vid dessa bibliotek kan ges ökad synlighet och tillgänglighet, och få en uppgift och roll. Här finns outnyttjade och till dels okända resurser för forskningen som behöver bli tillgängliga. Koordinatorn förses förslagsvis med en budget som kan användas för mindre utredningsinsatser.

Det är angeläget att KB i sitt samordnings-, utvecklings- och projektarbete hela tiden har med specialbibliotekens perspektiv (som ett komplement till högskolans perspektiv). Fortsatta kontakter och fortsatta samtal med specialbiblioteken ökar förståelsen för deras situation, och därmed kan bevakningen av specialbibliotekens behov och intressen i olika utvecklingsarbeten förbättras (t.ex. LIBRIS, fjärrlån, e-resurser, digitalisering). Kanske i form av fokusgrupper som kallas till 2-timmarsmöten för att ge KB input i en viss fråga? Christine Lindmark har varit med i gruppsamtalen och har uttryckt det bl.a. som att KB ”behöver lära sig att fråga specialbiblioteken” för att öka sin kunskap och bättre förstå deras situation.

Koordinatorn för specialbiblioteken bör t.ex. ha ansvar för att KB tar initiativ till projekt som specialbiblioteken kan ansluta till. En aktuell fråga är att kartlägga specialbibliotekens behov i samband med den fortsatta utvecklingen av LIBRIS. Eftersom LIBRIS är en så central del av bibliotekens möjligheter att effektivt hantera och tillgängliggöra sina samlingar är det viktigt att de är med i diskussionerna om LIBRIS-systemens framtida utveckling och utformning.

Ovan har jag pekat på ett stort och angeläget behov av ett ”program” inom vilket specialbiblioteken kan öka registreringen av sina samlingar i LIBRIS. Här kan KB:s stöd vara helt avgörande för att övertyga eventuella finansiärer att satsa på ett sådant projekt. Ett annat ”program” som nämndes under samtalen med biblioteken handlar om att ge biblioteken möjlighet att sätta av tid för att beskriva sina samlingar så att det är lättare att se hur specialsamlingarna passar in i den nationella helheten. Ett tredje ”program”, där specialbibliotekens perspektiv är viktigt att få med, gäller en nationell digitaliseringsplan och planeringen av hur en sådan ska genomföras.

Ett Forum för specialbiblioteken

Många av specialbiblioteken efterlyser ett Forum av något slag där de kan delta och diskutera olika verksamhetsfrågor. Den möjlighet de fått att komma samman och samtala i de gruppsamtal som ordnats nu under våren har välkomnats, och det har varit tydligt hur uppskattat det är att KB riktar uppmärksamhet på specialbiblioteken. Helt klart saknar flera av dem någon att diskutera sin bibliotekssituation och sin verksamhet med. Det vore enkelt att fortsätta den nu påbörjade diskussionen under liknande former, d.v.s. i mindre grupper kring specifika frågor.

Stöd till bibliotekarierna och myndighetschefer

En professionell bedömning av det enskilda biblioteket skulle utgöra en trygghet för bibliotekarierna, och fungera som ett stöd för myndighetscheferna, i synnerhet för de chefer som har ansvar för ett specialbibliotek som utgör endast en mindre del i en myndighet med annat huvuduppdrag. Här har KB som biblioteksmyndighet en uppgift att föra ut budskapet att biblioteket är en resurs för verksamheten, inte bara en utgiftspost. Det handlar om att öka respekten för specialbiblioteken.

Kanske skulle KB:s expertis kunna användas till att utforma en "checklista" som klassar samlingar, målgrupper och verksamhet, för bedömning av specialbiblioteken? T.ex. är KB:s kompetens när det gäller äldre samlingar en oumbärlig del både i utformandet av listan och i bedömningen av samlingarna. Men bedömningen av det enskilda biblioteket behöver också inkludera uppgifter om användare och servicen till användarna.

Som stöd för biblioteksverksamheten rekommenderas att myndigheterna upprättar en biblioteksplan. Kanske sådana planer kan inkludera ansvar för att samarbeta?

Den form av stöd som en professionell bedömning, baserad på en checklista för det enskilda biblioteket, skulle utgöra är också viktig i det kommunala sammanhanget när det gäller stifts- och landsbiblioteken och övriga historiska boksamlingar med kommunalt huvudmannaskap.

Mindre splittrad bild – mer effektiv informationsförsörjning

Med en "checklista" ifylld av biblioteken själva, och som innehåller en god beskrivning av samlingar, målgrupper och verksamhet, finns ett underlag för en bedömning av hur varje enskilt bibliotek passar in i helheten. En rationellt utformad biblioteksservice och informationsförsörjning som tillgodoser forskarnas och allmänhetens behov måste eftersträvas, och då är det sannolikt att resultatet av bedömningen blir en annan och mer sammanhållen organisation av specialbiblioteken än den vi har i dag.

Nationell biblioteksplan som inkluderar specialbiblioteken

Alla bibliotek, som inte enbart är till för den egna organisationen, och som finansieras med skattemedel, ska ha ett tydligt uppdrag som framgår av respektive myndighets instruktion. Detta uppdrag ska redovisas i myndigheternas årsredovisningar. En biblioteksplan för den enskilda myndigheten kan här vara ett stöd både för myndighetschefen och för biblioteksmyndigheten.

Otvivelaktigt har vissa samlingar större värde än andra. Ett nationellt bibliotekssystem kanske inte rymmer alla specialbiblioteken i den utformning de har i dag? Några samlingar kanske

kan sammanföras? En del samlingar behöver kanske vara mer direkt tillgängliga, medan andra har en mer begränsad efterfrågan? Några samlingar med stort historiskt värde och proveniens behöver högre säkerhet än andra. Personalresurser och typ av verksamhet kommer också att behöva vara av olika beskaffenhet. Detta är bara några exempel på frågor som behöver ställas.

Med ökad kunskap om de olika specialbibliotekens samlingar, verksamhet och aktuella situation kan biblioteken få sin plats på bibliotekskartan och inlemmas i en nationell biblioteksplan. De offentligt finansierade biblioteken utgör ett nationellt system, kuggar som griper in i varandra, där helheten är beroende av delarna

Det är förstås viktigt att, som understryks i resonemanget ovan om det svenska sambiblioteket, göra bedömningen av specialbiblioteken i anslutning till de biblioteksresurser som finns vid universitets- och högskolebiblioteken. Men det är lika viktigt att slå vakt om värdet i det kunnande som specialbiblioteken besitter, och ofta också det sammanhang som specialbiblioteken har vuxit upp inom.

På lite längre sikt

Efter fördjupade studier och analyser, där dessa krävs, vill jag förorda att KB ber om ett regeringsuppdrag att föreslå de förändringar – samarbete, samordning, samutnyttjande – som behövs för att specialbiblioteken ska kunna uppfylla sina uppdrag så som de utformas i ett nationellt bibliotekssystem.

KÄLLOR

Webbenkät

Intervjuer vid personliga besök dokumenterade i webbenkät

2009 års officiella biblioteksstatistik

Biblioteken 2009. [http://www.kulturradet.se/sv/publikationer /Bibliotek-2009/](http://www.kulturradet.se/sv/publikationer/Bibliotek-2009/).

Gruppsamtal

Kontakter med följande personer:

Ankarberg, Inga-Lill, Statens maritima museer. Biblioteken
Berglund, Karl, Nobelmuseets forskningsbibliotek
Billing-Wetterlundh, Anna, Röhsska museet
Björklund, Inger, Tekniska museets bibliotek
Blomkvist, Magnus, Musik- och teaterbiblioteket
Borén, Ingjerd, Röhsska museets bibliotek
Edeborg, Birgitta, Ajtte, Svenskt fjäll- och samemuseum. Biblioteket
Enaeus Andersson, Birgitta, Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademiens bibliotek
Enquist, Inger, Musik- och teaterbiblioteket
Eriksson, Annika, Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademiens bibliotek
Grandin, Karl, Kungl. Vetenskapsakademien, Centrum för vetenskapshistoria
Heintz, Veslemöy, Musik- och teaterbiblioteket
Johansson, Pär, Elektroakustisk musik i Sverige. Biblioteket
Kronlund, Dag, Kungliga Dramatiska Teaterns arkiv och bibliotek
Källman, Rolf, Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademiens bibliotek
Lajaala, Kalle, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek
Larsson, Christer, Nordiska museets bibliotek
Larsson, Hans, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek
Lindberg, Annakarin, Kungl. Akademien för de fria konsterna. Biblioteket
Ljunggren, Lars, Kungl. Skogs- och lantbruksakademien. Biblioteket
Lundberg, Dan, Svenskt visarkiv
Miche de Malleray, Anne, Kungl. Vetenskapsakademien, Centrum för vetenskapshistoria
Müller, Zsuzsanna, Etnografiska museets bibliotek
Norberg, Karin, Postmusei bibliotek
Nordqvist, Ulf, Kungl. Akademien för de fria konsterna. Biblioteket
Nordström, Lena, Krigsarkivets bibliotek
Peurell, Annika, Nordiska museets bibliotek
Raij, Lars, Judiska biblioteket
Rundkrantz, Helena, Medelhavsmuseets bibliotek och Östasiatiska biblioteket
Rydquist, Lars, Svenska Akademiens Nobelbibliotek
Sandström, Elisabet, Riksarkivets bibliotek

Schultz, Peter, Fotografiska biblioteket
Seid, Marianne, Musik- och teaterbiblioteket
Skärstrand, Mats, Svenska fliminstitutets bibliotek
Strand, Karin, Svenskt visarkiv
Sylvén, Maria, Konstabiblioteket / Nationalmuseum & Moderna museet
Tainsh Beskow, Margaret, Armémuseums bibliotek
Torstensson, Lillemor, Svenska barnboksinstitutet
Törjas, Ola, Svenska filminstitutets bibliotek
Westin-Berg, Elisabeth, Livrustkammaren och Skokloster slotts bibliotek
Wranne, Lena, Arkitekturmuseets bibliotek
Åkesson, Ingrid, Svenskt visarkiv
Östlund, Cecilia, Svenska barnboksinstitutets bibliotek

Övriga källor

ABM-utvikling. Statistikk, norske fag- og forskningsbibliotek. <http://www.abm-utvikling.no/bibliotek/statistikk-for-bibliotek>.

Det bokliga kulturarvet - till pappersinsamlingen? Stockholm: Svensk biblioteksforening, 2009.

Brötégård, Mi och Karlsson, Clas. *Äldre boksamlingar på kommunala bibliotek - resurs eller belastning?* Borås: Bibliotekshögskolan, 2004. Magisteruppsats.

Carina Ari Biblioteket. <http://carina.se>.

Danmarks kunstbibliotek. http://www.kunstabib.dk/om_bib/mission.html.

Deltagande bibliotekens webbsidor och fakta av olika slag i informationsmaterial m.m.

Gram, Magdalena. *Specialbiblioteken på slak och spänd lina*. BBL, 2008:7, 12-15.

HISS-biblioteken, Humaniora i Stockholm samverkar. <http://www.hissbiblioteken.se>.

Humanistiska specialbibliotek - en resurs för forskarsamhället. Konferens på Kungl. biblioteket den 6 oktober 2008.

Kungl. biblioteket. LIBRIS databas. <http://libris.kb.se/>.

Kungl. biblioteket. Nytt uppdrag
http://www.kb.se/Dokument/Om/verksamhet/Nationellsamverkan/Nytt_uppdrag_20091217.pdf.

Kungl. biblioteket. Roggebiblioteket
<http://www.kb.se/samlingarna/sarskilda/roggebiblioteket/>.

Kungl. biblioteket. Samverkansbibliotek

<http://www.kb.se/bibliotek/samverkansbibliotek/>.

Myndighetsbibliotek : förutsättningar, problem, utmaningar. Stockholm: Svensk biblioteksförening, 2008.

Ottosson, Evelina. *Blås bort dammet från de äldre boksamlingarna! : en studie om folkbiblioteks bevarande av bokligt kulturarv.* Borås: Bibliotekshögskolan, 2009. Magisteruppsats.

Thomas, Barbro. Icke föranlett någon åtgärd ... *Ikoner*, 2002:3, 17-19.

BILAGOR

Bilaga 1:

Uppdraget

Bakgrund

I dag saknas en samlad syn på specialbiblioteken som resurs och stöd till forskningen. Med en nationell biblioteksmyndighet och en nationell bibliotekspolitik kan en sådan syn skapas. I december 2009 fattade riksdagen beslut att ge KB ett särskilt uppdrag att ”svara för nationell överblick, främja samverkan och driva på utvecklingen inom biblioteksväsendet” och ”kontinuerligt följa bibliotekens arbete”. Härmed skapas förutsättningar för en nationell biblioteksstrategi i vilken alla offentligt finansierade bibliotek får ett uppdrag och ett ansvar kopplat till en samlad nationell plan där alla bibliotek har sin plats och sin roll.

Specialbiblioteken, med sin placering utanför högskolan, och med huvudmän som oftast primärt har ett huvuduppdrag som inte gäller informationsförsörjning utanför den egna organisationen, behöver på ett tydligare sätt inlemmas i den nationella biblioteksstrukturen och få ett uppdrag som en del av forskningens infrastruktur. De humanistiska specialbiblioteken utgör en distinkt grupp bland specialbiblioteken. Många av dem har stora samlingar, av större betydelse för forskningen än de flesta högskolebibliotek, men med begränsad tillgänglighet. De utgör i dag inte fullt ut en resurs för forskarsamhället. De sorterar främst under Kulturdepartementet och hamnar därför vid sidan om planering och diskussion av forskning och högre utbildning. De betraktas inte som den del i forskningens infrastruktur som de i själva verket är.

Kartläggning

Som ett första steg i att få ökad förståelse och bättre kunskap om de humanistiska specialbibliotekens samlingar, verksamhet och aktuella situation vill vi göra en kartläggning.

En kartläggning av specialbiblioteken är också angelägen för det arbete som för närvarande pågår inom biblioteksstatistiken. Den befintliga officiella biblioteksstatistiken ger inte tillräcklig information angående dessa bibliotek. Den behöver kompletteras, men frågan är hur?

Målgrupp för kartläggningen

Vi vill undersöka de humanistiska specialbiblioteken som en resurs och ett stöd för forskningen. Ett huvudintresse är bibliotek som är utpräglat humanistiska där de tryckta samlingarna fortfarande utgör en betydelsefull källa för forskningen. Därför vill vi sätta de humanistiska forskarna i fokus och låta kartläggningen omfatta specialbibliotek av olika typ, inte bara de som uppfyller kriterierna för ett Samverkansbibliotek och därmed kommer med i den officiella biblioteksstatistiken. Ett 15-tal bibliotek har identifierats som tillhör gruppen humanistiska specialbibliotek, men som av olika anledningar inte platsar som

Samverkansbibliotek. Tillsammans med drygt 20 utpräglat humanistiska specialbibliotek som i dag definierats som Samverkansbibliotek och därmed ingår i den officiella biblioteksstatistiken, utgör de underlaget för kartläggningen. Det rör sig alltså om mellan 35 och 40 bibliotek.

Enkät och kompletterande frågor

En enkät utformas som skickas ut så snart som möjligt under våren. Samråd sker med Expertgruppen för biblioteksstatistik angående utformningen av frågorna. Enkäten innehåller dels frågor som ingår i den officiella statistiken, dels kompletterande frågor.

De 15 bibliotek som inte lämnat uppgifter till den officiella statistiken får enkäten. Övriga bibliotek som nyligen lämnat uppgifter till den officiella biblioteksstatistiken för 2009 kontaktas direkt för ett personligt besök där kompletterande frågor ställs och tillfälle ges att ta upp sådant som man vill fördjupa diskussionen kring.

Följande frågor bör ställas:

- Bibliotekets namn och adress, med kontaktperson
- Huvudman
- År då biblioteket grundades
- Bibliotekets plats i organisationen
- Ämnesområden, specialsamlingar
- Personal
  - o Antal bibliotekarier
  - o Antal forskarutbildade
  - o Antal övrig personal
- Serviceutbud
  - o Serviceställen
  - o Öppethållande för anställda resp för allmänheten
    - Dagar per år
    - Varav dagar med reducerad service
    - Timmar/vecka
    - Varav timmar med reducerad service
  - o Besök per dag
  - o Virtuella besök/år
  - o Antal sittplatser
  - o Publika persondatorer
  - o Varav med Internetuppkoppling
- Förvärvsbudget
- Bytesverksamhet
- Biblioteksdatasystem
- Registrering i LIBRIS
- Dokumentationsverksamhet (t.ex. indexering av tidskriftsartiklar, rapporter, andra resurser)
- Elektroniska resurser (licenser, egen produktion)
- Programverksamhet, utställningar, publikationer
- Nätverk (inkl samarbeten av alla slag)

- Användare, interna – externa
- Ekonomi, finansiering

Uppföljande diskussioner

När inkomna svar på enkäten sammanställts, och besök för kompletterande frågor genomförts, kan ett antal frågeställningar formuleras som underlag och utgångspunkt för fortsatta diskussioner för fördjupning och analys av den aktuella situationen för berörda bibliotek. Samtal och diskussioner äger därpå rum i olika fokusgrupper.

Rapportering

Enkät, intervjuer, samtal och diskussioner ställs samman och redovisas i en rapport.

Uppdrag

Mot bakgrund av ovanstående teckning av de humanistiska specialbibliotekens situation får härmed Kerstin Assarsson-Rizzi i uppdrag att under våren och sommaren 2010 göra en kartläggning av denna grupp av bibliotek som ska ge ökad kunskap om det aktuella läget och ge underlag för hur den officiella biblioteksstatistiken kan kompletteras för att på ett mer rättvisande sätt redovisa specialbiblioteken. Rapportering ska ske senast 2010-08-31. Resultatet av kartläggningen kommer att förvaltas av Avdelningen för nationell samverkan och KB:s Expertgrupp för biblioteksstatistik.

Gunilla Herdenberg
Avdelningschef
Nationell samverkan

Bilaga 2:

Deltagande bibliotek

Samverkansbibliotek (med i Sveriges officiella biblioteksstatistik)

Ajtte, Svenskt fjäll- och samemuseum, Biblioteket
Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek
Arkitekturmuseets bibliotek
Armémuseum, Biblioteket
Judiska biblioteket
Konstbiblioteket / Nationalmuseum & Moderna museet
Krigsarkivets bibliotek
Kungl. Akademien för de fria konsterna. Biblioteket
Kungl. Skogs- och lantbruksakademien. Biblioteket
Kungl. Vetenskapsakademien, Centrum för vetenskapshistoria
Livrustkammaren. Biblioteket
Musik- och teaterbiblioteket
Nordiska museets bibliotek
Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademiens bibliotek
Riksarkivets bibliotek
Statens maritima museer. Biblioteken (Marinmuseum, Sjöhistoriska museet, Vasamuseet)
Statens museer för Världskultur. Biblioteken (Etnografiska museet, Medelhavsmuseet, Världskulturmuseet, Östasiatiska museet)
Svenska barnboksinstitutets bibliotek
Svenska filminstitutets bibliotek
(Sveriges Teatermuseum. Biblioteket)
Tekniska museet. Biblioteket

Övriga humanistiska specialbibliotek

Bernadottebiblioteket
Dansmuseets bibliotek
EMS- elektroakustisk musik i Sverige. Biblioteket
Forum för levande historia
Fotografiska biblioteket, Moderna museet
Goethe-Institut Schweden
Kungl. Dramatiska Teaterns bibliotek
Nobelmuseets forskningsbibliotek
Postmusei bibliotek
Röhsska museets bibliotek
Skoklosters slotts bibliotek
Stockholms stadsarkivs bibliotek
Strindbergsmuseets bibliotek
Svensk Forms bibliotek
Svenska Akademiens Nobelbibliotek
Svenskt visarkivs bibliotek

Bilaga 3:

Frågeunderlag vid personligt besök

2010-04-07

Med den här kartläggningen vill vi få bättre kunskap och ökad förståelse för de humanistiska specialbibliotekens samlingar, verksamhet och aktuella situation. I fokus för kartläggningen står specialbiblioteken som resurser för forskningen. Ett syfte är att ta reda på hur statistikunderlaget för denna typ av bibliotek kan förbättras. Vi hoppas att du vill bidra genom att svara på våra frågor och delta i uppföljande samtal.

Målgrupp för kartläggningen är utpräglat humanistiska specialbibliotek, både de som är Samverkansbibliotek och därmed ingår i Sveriges officiella biblioteksstatistik, och bibliotek som av olika anledningar inte ingår i Sveriges officiella biblioteksstatistik.

De bibliotek som nyligen besvarat 2009 års statistik vill jag besöka för att ställa några kompletterande frågor som på olika sätt berör bibliotekens roll och tillgänglighet för forskningen. Bibliotek som inte deltar i den officiella statistiken har fått en elektronisk enkät som även omfattar frågor som ingår där.

När svaren har sammanställts kommer vi att formulera ett antal frågeställningar och kalla samman till möten. Då ges tillfälle till fördjupning och utförligare analys av angelägna frågor.

Resultatet av kartläggningen kommer att förvaltas av Avdelningen för nationell samverkan och KB:s expertgrupp för biblioteksstatistik

Varmt tack för att du vill ta dig tid att hjälpa oss med detta angelägna kartläggningsarbete.

Kerstin Assarsson Rizzi
Kungliga biblioteket
Avd för nationell samverkan
e-post: kerstin.assarssonrizzi@kb.se
tel: 070-669 55 27

Biblioteket

Fråga 1

Bibliotekets namn och adress:

Fråga 2

Är ni intresserade av att delta i fortsatta diskussioner?

Fråga 3

Kontaktperson: Namn, e-post, telefon

Fråga 4

Vem är huvudman? Namn:

Fråga 5

Statlig   Kommunal   Annan

Fråga 6

Är biblioteket representerat i organisationens ledningsgrupp?

Fråga 7

Är då biblioteket grundades?

Personal

Fråga 8

Antal anställda i biblioteket som är forskarutbildade?

(Fråga 16)

Hur många årsverken utfördes 2009 av utbildade bibliotekarier?

(Fråga 17)

Hur många årsverken utfördes 2009 av övrig personal?

Samlingarna

Fråga 9

Finns det specialsamlingar av särskilt intresse?

Har någon del av samlingarna digitaliserats? Även enstaka verk?

Har biblioteket någon programverksamhet, t.ex. föreläsningar, seminarier?

Har biblioteket någon utställningsverksamhet?

Har biblioteket någon publikationsverksamhet?

Målgrupper

Fråga 10

Huvudsakliga användare

Varifrån: Egna organisationen   Externa

Fråga 11

Kategori: Studenter på grundnivå   Forskare (doktorander, disputerade)

Handläggare

Annat

Tillgänglighet

Fråga 12

Öppethållande för allmänheten?

Ja

nej

Ja enl ök

(Fråga 37)

Öppet antal timmar per vecka?

(Fråga 38)

Varav endast för den egna organisationen?

Nätverk och samarbete

Fråga 13

Vilka är bibliotekets 3 viktigaste nätverk och samarbetspartners?

Fråga 14

Har biblioteket bytesverksamhet?

Utvecklingsarbete

Fråga 15

Deltar biblioteket i biblioteksutvecklingsverksamhet?

Biblioteksdatasystem

Fråga 28

Lokalt datasystem?

Fråga 29

Om ja, vilket system?

Fråga 30

Registrering i LIBRIS?

Plats för kommentarer

Vill ni besvara någon fråga mer utförligt?

Beskriv gärna kort vilka problemområden som är viktiga för dig att diskutera vid kommande möten.

Bilaga 4:

Enkät med svar

Humanistiska forskningsbibliotek

Sida 1 av 1

Antal besvarade enkäter: 31

1 Uppgiftslämnande biblioteks namn och adress.

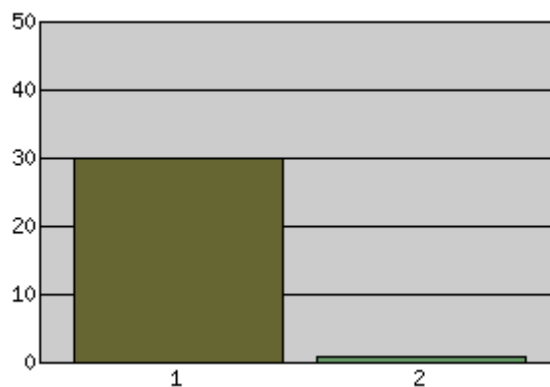
Svarsalternativ
Nobelmuseets forskningsbibliotek Stortorget 2, Box 2245103 16 Stockholm
Elektroakustisk musik i Sverige Söder Mälarstrand 61 118 25 Stockholm
Röhsska museets bibliotek Box 53178 400 15 Göteborg
Svenska Akademiens Nobelbibliotek
Postmusei bibliotek Box 2002 103 11 Stockholm
Stockholms stadsarkiv Biblioteket Box 22063 104 22 Stockholm
Kungliga Dramatiska Teaterns arkiv och bibliotek Box 5037 102 41 Stockholm
Fotografibiblioteket Moderna Museet Box 16382 103 27 Stockholm
Svenskt visarkiv Torsgatan 19 103 26 Stockholm
Armémuseums bibliotek Riddargatan 13 Stockholm
Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademiens bibliotek Box 5405 114 84 Stockholm
Nordiska museets bibliotek Djurgårdsvägen 6-16 Stockholm
Ajtte, Svenskt fjäll- och samemuseum Kyrkogatan 3 962 23 Jokkmokk
Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek Upplandsgatan 4 111 81 Stockholm
Arkitekturmuseets bibliotek

Svensksundsvägen 15B Skeppsholmen Stockholm
Etnografiska museets bibliotek Djurgårdsbrunnsvägen 34 Box 27140 102 52 Stockholm
Judiska biblioteket Box 7427 103 91 Stockholm
Kungl. Akademiens för de fria konsterna bibliotek (Konstakademiens bibliotek) Box 16317 103 26 Stockholm
Konstbiblioteket Holmamiralens väg 2 Skeppsholmen Stockholm
Musik- och teaterbiblioteket Torsgatan 19 Stockholm
Livrustkammarens bibliotek Slottsbacken 3 111 30 Stockholm
Medelhavsmuseets bibliotek Fredsgatan 2 103 21 Stockholm
Östasiatiska biblioteket Östasiatiska museet Skeppsholmen Box 16381 103 27 Stockholm
Riksarkivets bibliotek Fyrverkarbacken 13 102 29 Stockholm
Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens bibliotek (KSLAB) Drottninggatan 95 B 113 86 Stockholm
Svenska barnboksinstitutet Odengatan 61 113 22 Stockholm
Svenska filminstitutets bibliotek Box 27126 10552 Stockholm
Tekniska museets bibliotek Museivägen 7 Stockholm
Krigsarkivets bibliotek Banérgatan 64 115 88 Stockholm
Sjöhistoriska museets bibliotek Statens maritima museer Box 27131 102 52 Stockholm
Kungl Vetenskapsakademien, Centrum för vetenskapshistoria Lilla Frescativägen 4 A 104 05 Stockholm

2 Är ni intresserade av att delta i fortsatta diskussioner?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	30	96.8
2	Nej	1	3.2
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

3 Kontaktpersons namn, e-post och telefonnummer.

Svarsalternativ
Elisabet Sandström, elisabet.sandstrom@riksarkivet.ra.se, tel 010-4767259
Pär Johansson, pj@parjohansson.se
Ulf Nordqvist, ulf.nordqvist@konstakademien.se, 08-4112960
dag.kronlund@dramaten.se
Lena Nordström, lena.nordstrom@krigsarkivet.ra.se, 010-4767259
Helena Rundkrantz, biblioteket@medelhavsmuseet.se, 08-51955379
Maria Sylvén, msn@nationalmuseum.se, 08-51954354
Helena Rundkrantz, biblioteket@ostasiatiska.se, 08-5191 5776
Karl Grandin; karl.grandin@kva.se; 08-6739616
Zsuzsanna Müller, zsuzsanna.muller@etnografiska.se, tel 08-51955052
Inga-Lill Ankarberg; inga-lill.ankarberg@maritima.se; 08-51954939
ingjerd.boren@kultur.goteborg.se
Lena Wranne, lena.wranne@arkitekturmuseet.se, tel 08-58727036
Dan Lundberg / Ingrid Åkesson ingrid.akesson@visarkiv.se 08-51955419
Hans Larsson, hans.larsson@arbark.se, 08-4123921
Lars Rydquist; lars.rydquist@svenskaakademien.se; 08-55512555; mobil 070-6832068
Birgitta Enaeus-Andersson, birgitta.enaeus-andersson@raa.se, 08-51918279
Elisabeth Westin Berg, elisabeth.westin-berg@lsh.se, tel 08-402 3072
Cecilia Östlund; cecilia.ostlund@sbi.se, tel 08-54542064
Birgitta Edeborg, birgitta.edeborg@ajtte.com, tel 0971-17024
Margaret Tainsh Beskow, margaret.t.beskow@armemuseum.se, 08-51956304
Karl Berglund; karl.berglund@nobel.se; 08-534 818 02
Lars Raij, lars.raij@jfst.se, 08-58785845
Mats Skärstrand; mats.skarstrand@sfi.se; 08-6651114
Annika Peurell, annika.peurell@nordiskamuseet.se
Veslemøy Heintz, veslemoy@heintz@muslib.se, 08-5195 5418
Inger Björklund; inger.bjorklund@tekniskamuseet.se
Lars Ljunggren; lars.ljunggren@ksla.se, 08-545477.se
Peter Schultz p.schultz@modernamuseet.se 08-51955224
Erik Hamberg erik.hamberg@posten.se 08-781 17 53

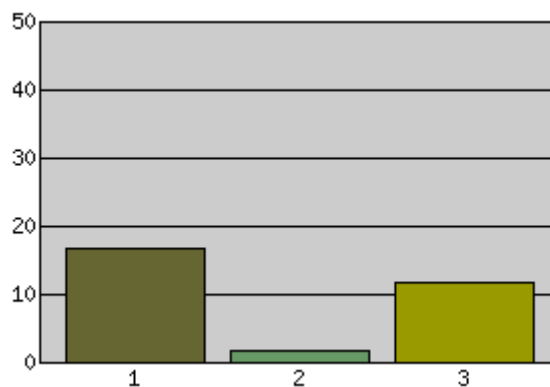
4 Vem är bibliotekets huvudman?

Svarsalternativ
Riksarkivet
Rikskonserter
Kungl. Akademien för de fria konsterna
Kungliga Dramatiska Teatern
Riksarkivet
Statens museer för världskultur
Nationalmuseum
Statens museer för världskultur
Kungl. Vetenskapsakademien
Statens museer för världskultur
Statens maritima museer
Göteborgs stad, Kulturnämnden
Arkitekturmuseet
Statens musiksamlingar
Stiftelse bestående av LO, SAP, Staten
Svenska Akademien
Riksantikvarieämbetet
LSH, Livrustkammaren, Skokloster med Hallwylska
Svenska barnboksinstitutet
Ajtte, Svenskt fjäll- och samemuseum
Statens försvarshistoriska museer
Nobelmuseet AB
Stockholms stadsarkiv
Judiska församlingen i Stockholm
Stiftelsen Svenska filminstitutet
Nordiska museet
Statens musiksamlingar
Tekniska museet
Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
Moderna Museet
Posten AB

5 Vilket område tillhör huvudmannen?

Grundinformation

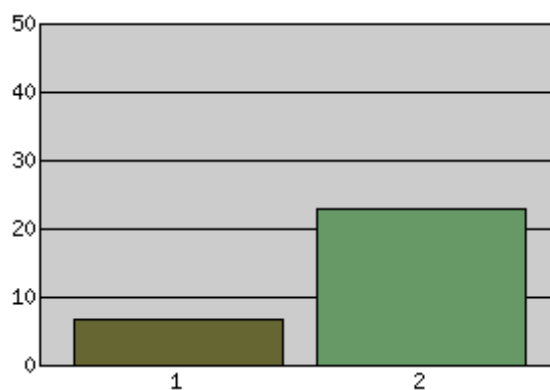
	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Det statliga	17	54.8
2	Det kommunala	2	6.5
3	Om annat, bocka i och specificera	12	38.7
Total:		31	100.0
Antal obesvarade: 0			

6 Är biblioteket representerat i organisationens ledningsgrupp?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	7	23.3
2	Nej	23	76.7
Total:		30	100.0
Antal obesvarade: 1			

7 Vilket år grundades biblioteket?

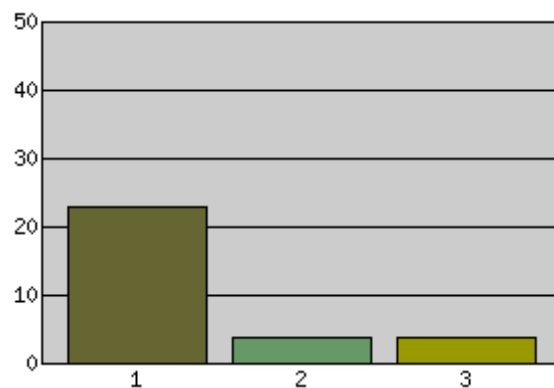
Svarsalternativ
1661
ca 2000
1773
1970
1805
1912
1963
1988 (tidiga saml -1800 dep hos SU)
1980 (samlat bibliotek)

1916
1998
1951
1902
1901
1786
1895
1965
ca 1989
1839
december 2005
1930 (tidigare ingick biblioteket i Stadens arkiv och bibliotek, Rådhusarkivet från ca 1875)
1867
1933
1872
1771/1935
1924
1813
Biblioteket byggdes upp inom den dåvarande avdelningen för fotografi, benämnd Fotografiska Museet, som tillkom 1971. Denna avdelning försvann i museet 1997/98. Namnet Fotografibiblioteket tillkom under 1990-talets början.

8 Hur många av de anställda i biblioteket är forskarutbildade?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	0	23	74.2
2	1	4	12.9
3	2 eller flera	4	12.9
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
0	23	74.2	23	74.2
1	4	12.9	27	87.1
2 eller flera	4	12.9	31	100.0
Total:	31	100.0	31	100.0
Antal obesvarade: 0				

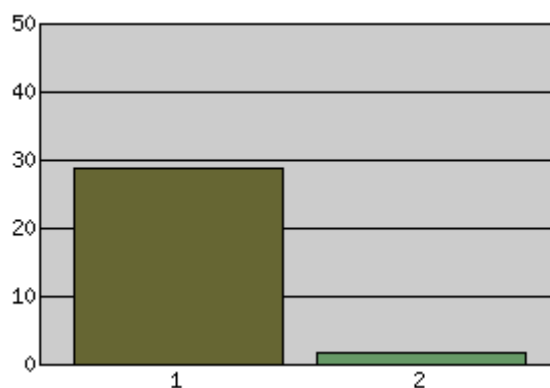
9 Samlingarna

Finns det specialsamlingar av särskilt intresse?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	29	93.5
2	Nej	2	6.5
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

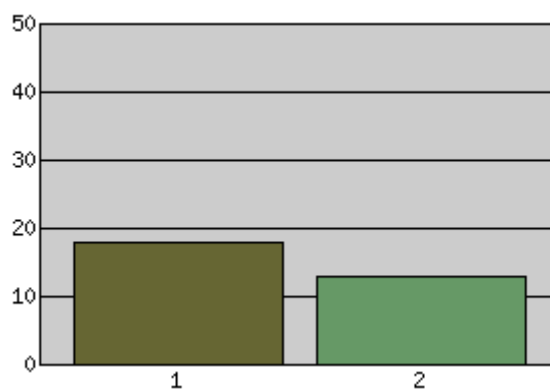

Har något ur av samlingarna digitaliserats? (Även enstaka verk räknas).

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	18	58.1
2	Nej	13	41.9
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

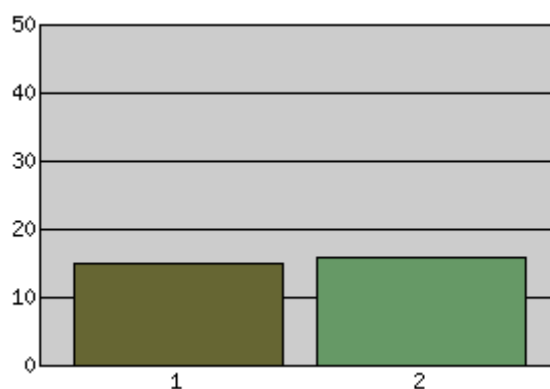

Har biblioteket någon programverksamhet? (T.ex. seminarier och föreläsningar).

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	15	48.4
2	Nej	16	51.6
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

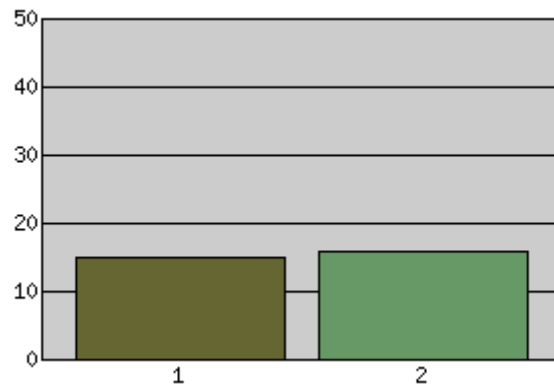

Har biblioteket någon utställningsverksamhet?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	15	48.4
2	Nej	16	51.6
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

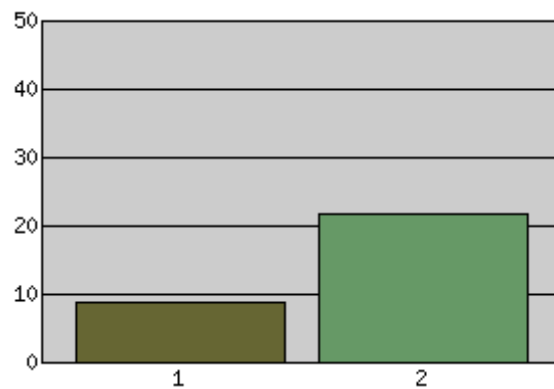

Har biblioteket någon publikationsverksamhet?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	9	29.0
2	Nej	22	71.0
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

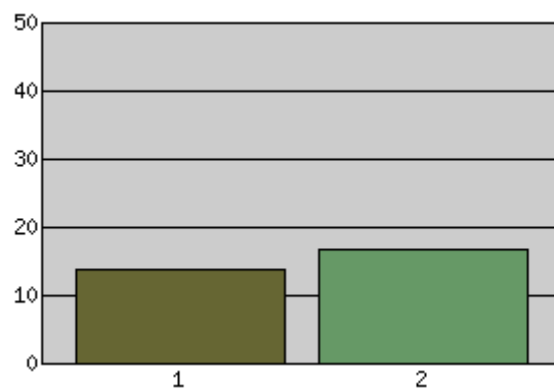

10 Varifrån kommer de huvudsakliga användarna?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Egna organisationen	14	45.2
2	Externa användare	17	54.8
	Total:	31	100.0

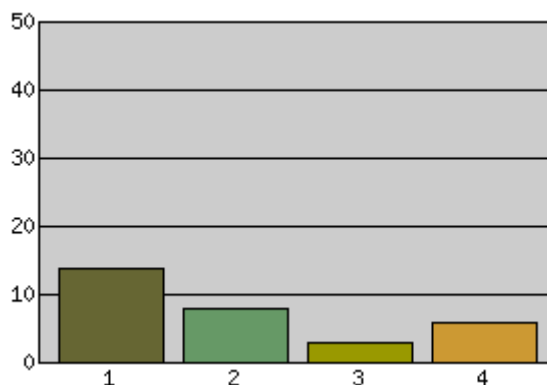
Antal obesvarade: 0

11 Till vilken kategori hör de huvudsakliga användarna?

Grundinformation

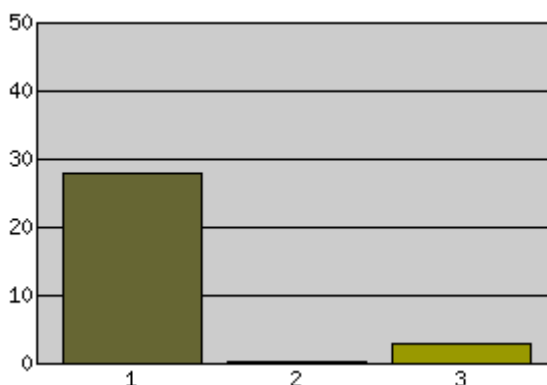
	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Forskare (doktorander, disputerade)	14	45.2
2	Studenter på grundnivå	8	25.8
3	Handläggare	3	9.7
4	Om annat, bocka i och specificera	6	19.4
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

12 Håller biblioteket öppet för allmänheten?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	28	90.3
2	Nej	0	0.0
3	Ja, men endast efter överenskommelse	3	9.7
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

13 Vilka är bibliotekets tre viktigaste nätverk och samarbetspartners?

Svarsalternativ

Nobelmuseet självt och framförallt dess forskningsavdelning är här helt dominerande för vår del. Andra nätverk som kan sägas spela någon sorts roll är HISS-biblioteks nätverket samt kanske Svenska Akademiens Nobelbibliotek.

Jag skulle dock gärna utöka samarbetet mellan Nobelmuseets forskningsbibliotek och liknande bibliotek på ett flertal punkter.

Svenska musikbiblioteks föreningen, Statens musikbibliotek, Kungliga biblioteket

Göteborgs museibibliotek
Konstbiblioteket Stockholm
Göteborgs universitetsbibliotek

Svenska Akademiens ledamöter
Forskare och översättare
HISS-biblioteken

Nordiska postbibliotek

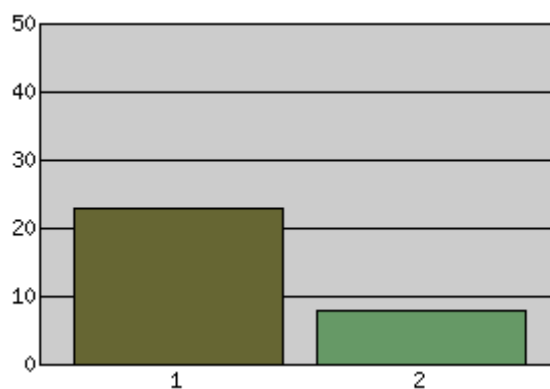
Museibibliotek Mikromarcs användargrupp
Statens arkivs bibliotek Stockholms stadsbibliotek Stockholms stadsmuseum, biblioteket
Sveriges teatermuseum Teatervetenskapliga institutionerna Teaterintresserad allmänhet
Konstbiblioteket (Nationalmuseum) ARLIS Norden, konstbibliotekssfären Universitetsbibliotek
Visarkivets nätverk: folkmusik- o jazzinst + arkiv samt musiketnologi i Sverige, Norden, internationellt. Frist. nationella + regionala inst samt universitet.
Museibibl inom militära området, även nordiska Mikromarc LIBRIS
KVHAA, SHMM, SU LIBRIS, ALEPH, SAMSA HISS
Samverkansbiblioteken (katalogisering+konferenser) HISS ARLIS Mikromarc
Samiska bibliotek i Norden Barentskonferensen (vartannat år) KB - bibliografiarbete, äo
IALHI, Internatl Ass Labor History Institutions Folkrörelsearkiven LIBRIS, KB
ARLIS/Norden HISS (för personanknutet) Samverkansbibliotek (luddigt - forum för små bibl att diskutera och att samverka kring mål och uppgifter saknas)
SMVK:s bibliotek Biblioteksföreningens arb.gr. Statliga bibliotek Mikromarc
Judiska kulturkommittén Judiska museet Stockholms stadsbibliotek
ARLIS/Sthlm, ARLIS/Norden HISS Biblist
Egna avd Forskning, Arkiv, Bibl, Forskn.råd Natmus, Mod.mus ARLIS
Egna organisationen: Musik o teatermus, Sv visarkiv, Marionetteatermus Sv musikbiblfören HISS IAML, NCTD, SIBMAS
Armémuseum Uppsala UB (via Skokloster) KB
Vitterhetsakademiens bibliotek KB SUB
KB SU Asienbiblioteken i Stockholm och Lund
övriga tjänstemän inom RA övriga bibliotek inom landsarkiv och stadsarkiv övriga LIBRIS-bibliotek
Agrarhistoriskt nätverk

strävar efter kontakt med alla universitet i Sverige
KB, Svensk biblioteksförning (SBI bidrar med äo, termer) Andra barnboksinstitut IBBY
Stockholms universitet FIAF, Förenade filmarkivfederationen KB/Samverkansbibliotek
egna organisationen Mikromarc
Övrig personal inom krigsarkivet RA:s bibliotek + Landsarkiven o Ssa LIBRIS-biblioteken
Närstående museibibl Mikromarc
Internationell och svensk rådgivningsgrupp SUB, KB

14 Bedriver biblioteket bytesverksamhet

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	23	74.2
2	Nej	8	25.8
	Total:	31	100.0
Antal obesvarade: 0			

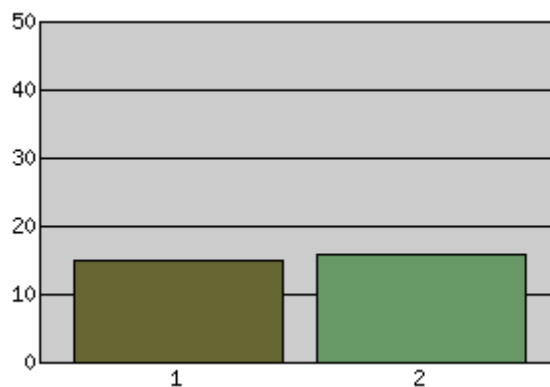

15 Deltar biblioteket i biblioteksutvecklingsverksamhet?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	15	48.4
2	Nej	16	51.6
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

16 Hur många årsverken utfördes 2009 av utbildade bibliotekarier?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
A	< 0.00	0	0.0
B	0.00 - 0.49	1	3.6
C	0.50 - 0.99	4	14.3
D	1.00 - 1.49	11	39.3
E	1.50 - 1.99	1	3.6
F	2.00 - 2.49	5	17.9
G	2.50 - 2.99	1	3.6
H	3.00 - 3.49	0	0.0
I	3.50 - 3.99	1	3.6
J	4.00 - 4.49	1	3.6
K	4.50 - 4.99	0	0.0
L	5.00 - 5.49	3	10.7
M	> 5.49	0	0.0
	Total:	28	100.0

Antal obesvarade: 3

Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
1.77	1.44	1.00	1.00	2.00

17 Hur många årsverken utfördes 2009 av övrig personal?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
A	< 0.00	0	0.0
B	0.00 - 0.49	5	22.7
C	0.50 - 0.99	4	18.2
D	1.00 - 1.49	4	18.2
E	1.50 - 1.99	0	0.0
F	2.00 - 2.49	2	9.1
G	2.50 - 2.99	2	9.1
H	3.00 - 3.49	1	4.5
I	3.50 - 3.99	1	4.5
J	4.00 - 4.49	1	4.5
K	4.50 - 4.99	0	0.0
L	5.00 - 5.49	2	9.1
M	> 5.49	0	0.0
	Total:	22	100.0

Antal obesvarade: 9

18 Inköp av fysiska media.

Svarsalternativ
257 000
30000
220 000 (ca hälften böcker)
20000
Se Riksarkivets bibliotek
351 000
130 tkr för allt utom e-resurser - (2008: 35 000)
50 000
ca 50 000
159 000
25000
240 000
500.000
499 000
-
165 000
64 000
100 000
ca 70 000
130 000
82 000
619 000

275 000
443 000 + 85 000 = 528 000
63 000
160.000:-
110.000:-

19 Inköp av e-media och databaslicenser.

Svarsalternativ
114 000
0
-
30000
JSTOR + betalas centralt
97 000
e-resurser betalas centralt av SMVK
- (2008: 0)
JSTOR + Ebsco A-Z betalas centralt
-
0
31 000
1 e-tidskrift på prov
25 000
200.000
105 000
0
35 000
0
0
0
0
0
164 000
25 000
20 000 + 0 = 20 000
3 000
0
35.000:- (Drift av Mikromarc)
60.000:-

20 Lönekostnader för personal.

Svarsalternativ
2727 000
15000
-
700000
1 bibliotekarie för MM o Östasiatiska
1632 000
1 bibliotekarie för MM o Östasiatiska
- (2008: 1722 000 + 15 000)
lönekostnad 1 bibliotekarie
2008: 2074 000
ca 360 000 utom arbetsgivaravg
807 000
1327 000
3.665.000
7759 000
4 000
4090 000
324 000
405 000
ca 270 000
350 000
501 000
5020 000
2669 000
9708 000 + 1724 000 = 11432 000
563 000
Bekostas av Moderna Museets lönededel
1.550.000:-

21 Övriga kostnader.

Svarsalternativ
30 000
5000
-
15000
80 000 för omkostnader utom e-resurser
246 000
- (2008: 823 000)
total budget, exkl lön, 80 tkr
-
ca 150 000 (upprustning 2009)
76 000

0
anges inte
968 000
drift totalt 180 000
9 000
16 000
Drift totalt: 505 000
0
20 000
1190 000
107 000
166 000 + 133 000 = 299 000
30 000
total drift 780 000
65.000:-
70.000:-

22 Anslag från moderorganisationen.

Svarsalternativ
3014 000
50000
-
765000
Se Riksarkivets bibliotek
667 000
- (2008: 2500 000)
80 tkr + lönekostn; pren e-resurser centralt
50 000 (2008: 1644 000)
20 000 + lönemedel (se ovan)
823 000
25000
-
anges inte
6687 000
0 (gemensam budget med Skoklosters bibliotek)
0
490 000
505 000
ca 350 000
150 000
(betalar 50% bibl.tjänst); 325 000
8492 000
3056 000
9543 000 + 3027 000 = 12570 000
97 000
260.000:-
100%

23 Bidrag från övriga delar av offentliga sektorn.

Svarsalternativ
0
0
-
0
0
0
- (2008: 570 000)
0
25 000
-
-
103 000
0
6465 000
15 000
7 000
0
0
379 000
265 000
11 000
798 000 + 0 = 798 000
0
550 000
0:-
0

24 Projektmedel.

Svarsalternativ
0
0
-
0
0
0
-
0
0
-
-
53 000

0
215 000
0
0
0
0
0
0
-
350 000 + 0 = 350 000
0
Accessanställd 9 månader à ca 22.000:-/mån
0

25 Intäkter från privata sektorn, gåvor, stiftelser, t.ex. av projektmedel.

Svarsalternativ
5 000
0
fonder finns som kan anv för bibl.ändamål
0
10 000
-
Vänförening som stödjer
180 000
225 000
5000 fr Samfundet för visforskning
-
anges inte
1848 000 + 771 000 = 2619 000
0
1430 000
119 000
0
0 (en del skänkta böcker dock)
0
17 000
175 000
9 000
129 + 25 = 154 000
6 000
0:-
0

26 Ange bibliotekets totala antal volymer eller hyllmeter. Specificera med förkortningen vol. resp. hm.

Svarsalternativ
140 000 vol (tills 9226 hm)
Böcker: 500-1000 vol., tidskrifter: 10-15 hm, cd/dvd: 500-1000 vol. ca 60 000 vol + stor br.saml; 1600 hm (2008)
12000 volymer
240 000 vol
uppgifter saknas
ca 350 000 vol; 4272 hm
3 500 hm
ca 5 000 vol; (2008: 306 hm)
ca 45 000 vol böcker + tidskrifter
ca 60 000 vol; - (2008: 1390 hm)
ca 20 000 vol
34 614 vol; 842 hm
ca 29 000 vol
ca 200 000 vol; 3 000 hm
220.000 vol.
ca 425 000 vol; 7 038 hm
985 hm
91 000 vol; 2340 hm
550 hm
903 hm
f.n. ca. 5000 vol.
130 000
ca 25 000 vol; 950 hm år 2008
1642 hm
3369 hm
1951 + 1854 = 3805 hm
ca 50 000 vol; 1650 hm
80 000 vol; 3300 hm
Ca 600 hm
1.000 hm

27 Varav tillväxt under 2009.

Svarsalternativ
(tills 101 hm)
Ca 2 hm
-
100
3 000-4 000 vol /år; 47 hm
200-300 vol
- (2008: 2 hm)
-
-
ca 300
473 vol; 13 hm
3 + 20 hm (specialsamling)

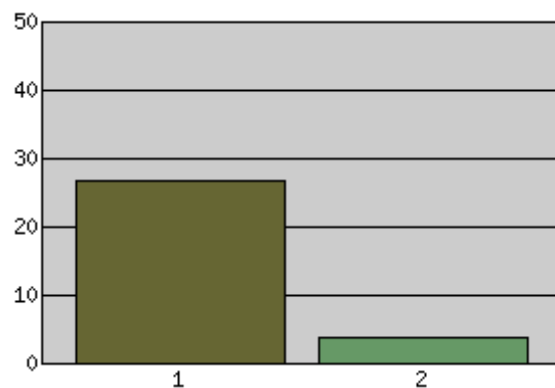
100 hm
2.000
57 hm
250 vol
63 hm
11 hm
8 hm
ca. 500-750 vol.
629
-
31
88 hm
21 + 14 = 35 hm
4 hm
100 hm
Ingen uppgift
14 hm

28 Har biblioteket något lokalt biblioteksdatasystem?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	27	87.1
2	Nej	4	12.9
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

29 Vilket biblioteksdatasystem använder biblioteket?

Svarsalternativ
Mikromarc
Egenutvecklat i Filemaker
Mikromarc (fr mars 2010)
X-Ref
Mikromarc
Mikromarc
Mikromarc
Filemaker (planerad övergång till Mikromarc 2011)
katalogiserar direkt i LIBRIS
Mikromarc

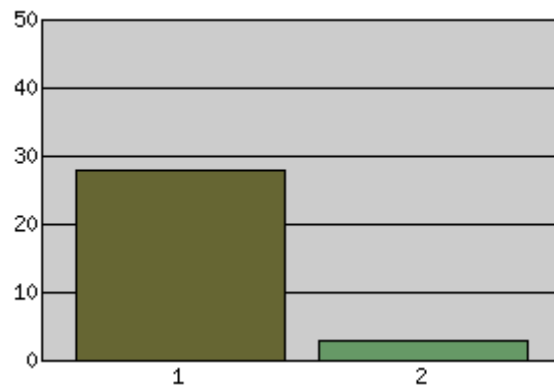
Mikromarc
Libris
Libra (vill byta till Mikromarc)
X-ref
Mikromarc
Innovative/Millennium
ALEPH
MuseumPlus
ALEPH - Elsa en del av Regina
Mikromarc
Mikromarc
direktkatalogisering i LIBRIS genom Voyager
Mikromarc
ALEPH
Mikromarc
Mikromarc
Mikromarc
Mikromarc
Mikromarc
Mikromarc

30 Gör biblioteket registreringar i LIBRIS?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	Ja	28	90.3
2	Nej	3	9.7
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

31 Antal hemlån.

Svarsalternativ
ej hemlån
Ingen statistik förs p.g.a. tidsbrist
-
Ingen uppgift
Ej hemlån
2150
0
Ej hemlån
0
Ej hemlån ?
0
$968+1\ 210(\text{omlån})=2\ 178$
förekommer ej
5 529
14.000
47992
80
3432
862
4384
ingen statistik - utlånas via sticka internt på museet
621
2830
22 486
5085
$36363 + 1551 = 37914$
ej hemlån
1130
Ej personliga hemlån. Läsesalslån i fjärrinlånande bibliotek
4.800

32 Antal läsesalslån.

Svarsalternativ
2180 tills.
Ingen statistik förs p.g.a. tidsbrist
-
Ingen uppgift
Se Riksarkivets bibliotek
-
-
-
0

litt används frekvent av besökare o vid besvarande av frågor, ej stat.
500
-
-
0
884
-
-
414
Stor del av samlingen finns i öppna hyllor. Äldre nr av tidskrifter, dokumentsamlingar, Foliosamlingar, specialsamlingar tas fram på begäran.
statistik saknas

33 Antal utlån till svenska bibliotek.

Svarsalternativ
701 tills.
0
-
Ingen uppgift
Se Riksarkivets bibliotek
179
0
0
?
0
124
2-4 läsesalslån via SMB
367
700
2641
41
0 ?
338
266
0 (gick med i fjärrlånesamarbetet i mars 2010)
137
191
2 706
410
8119 + 116 = 8235
19
365
53
statistik saknas

34 Antal utlån till utländska bibliotek.

Svarsalternativ
0
-
Ingen uppgift
0
0
0
2
100
-
0 (gick med i fjärrlånesamarbetet i mars 2010)
0
-
3
statistik saknas

35 I genomsnitt per vecka.

Svarsalternativ
-
Ingen statistik förs p.g.a. tidsbrist
-
10
-
uppgift saknas
-
110 hela året
5
-
ca 20
246 hela året
40-50
-
50
825 hela året
100 hela året
-
135 hela året
250 hela året
ca 7
15
994 hela året
8857 hela året
-
7399 + 499 = 7898 hela året
150 hela året

-
Ca 30 per vecka
statistik saknas

36 Varav inkomna på elektronisk väg.

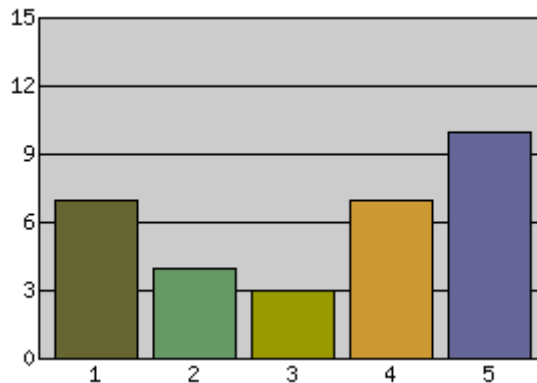
Svarsalternativ
-
Ingen statistik förs p.g.a. tidsbrist
-
2
-
436 hela året
4
-
ca 5
24
ca 60%
-
20
225 hela året
30 hela året
-
22 hela året
600 hela året
ca 4 (via främst intern mail)
5
150
3793 hela året
330
5500 + 149 = 5649 hela året
30 hela året
-
Ca 15 per vecka
statistik saknas

37 Hur många timmar har biblioteket öppet per vecka?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	0-9	7	22.6
2	10-14	4	12.9
3	15-19	3	9.7
4	20-29	7	22.6
5	30 eller fler	10	32.3
	Total:	31	100.0

Antal obesvarade: 0

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
0-9	7	22.6	7	22.6
10-14	4	12.9	11	35.5
15-19	3	9.7	14	45.2
20-29	7	22.6	21	67.7
30 eller fler	10	32.3	31	100.0
Total:	31	100.0	31	100.0

Antal obesvarade: 0

Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
3.29	1.60	4.00	2.00	5.00

38 Varav endast för den egna organisationen?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
A	0.00 - 0.99	4	80.0
B	1.00 - 1.99	0	0.0
C	2.00 - 2.99	0	0.0
D	3.00 - 3.99	0	0.0
E	4.00 - 4.99	1	20.0
F	5.00 - 5.99	0	0.0
G	6.00 - 6.99	0	0.0
H	7.00 - 7.99	0	0.0
I	8.00 - 8.99	0	0.0

J	9.00 - 9.99	0	0.0
K	10.00 - 10.99	0	0.0
	Total:	5	100.0

Antal obesvarade: 20

Antal svar utanför detta intervall: 6

39 Antal publika datorer.

Svarsalternativ
28 tills
2
2
1
Se Riksarkivets bibliotek
uppgift saknas
2
2
1
1
1
0
2
2
3
3
15
0
1
4
2
2
16
1
12
6
8 + 1
2
2
2
15

40 Antal studieplatser.

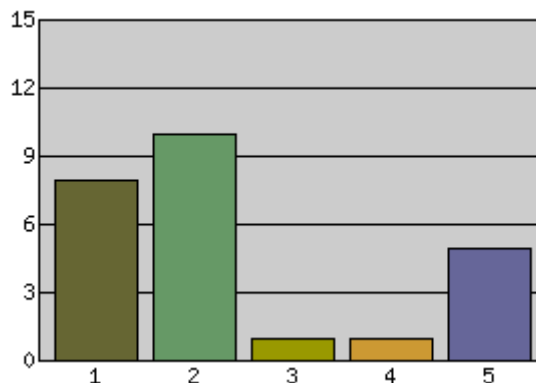
Svarsalternativ
216 tills
0
38
2
Se Riksarkivets bibliotek
2
12
20
8
15
-
2
6
ca 8
43
18
59
1
18
12
10
4
60
10
48
48
42 + 22
22
8
12
50

41 Ungefär hur många fysiska besökare hade biblioteket i genomsnitt per dag under 2009?

Grundinformation

	Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %
1	0-4	8	32.0
2	5-9	10	40.0
3	10-14	1	4.0
4	15-19	1	4.0
5	20 eller fler	5	20.0
	Total:	25	100.0

Antal obesvarade: 6

Frekvenstabell

Svarsalternativ	Antal svar	Fördelning %	Kumulerat antal svar	Kumulerad fördelning %
0-4	8	32.0	8	32.0
5-9	10	40.0	18	72.0
10-14	1	4.0	19	76.0
15-19	1	4.0	20	80.0
20 eller fler	5	20.0	25	100.0
Total:	25	100.0	25	100.0

Antal obesvarade: 6

Medelvärde

Medelvärde	Std.avvikelse	Median	Undre kvartil	Övre kvartil
2.40	1.50	2.00	1.00	3.00

42 Kommentär. Vill ni besvara någon fråga mer utförligt? Beskriv gärna kort vilka problemområden som är viktiga för er att diskutera vid kommande möten

Svarsalternativ

ang. 37-38: Öppet 3 timmar/v. för allmänheten, däremot alltid tillgängligt för museets personal och för till museet knutna forskare.

ang. 41: Vi har nyss öppnat för allmänheten, så siffran avser endast museets personal och till museet knutna forskare, studenter osv.

Problemområden: Förhållandet till moderorganisationer; besöks- och fjärrlånepolicys; synliggörande och tillgänglighet.

Biblioteket är ett specialbibliotek för ljudkonst och elektronisk musik, öppet för kursdeltagare, lärare och studioanvändare samt för forskning. Det är tillgängligt dygnet runt, eftersom användarna har passerkort. Merparten av våra specialsamlingar (= institutionens arkiv) är donerade till SMB och KB/AVM. Biblioteket sköts av timanställd personal. Ingen egentlig statistik förs, så de flesta sifferuppgifter är osäkra.

Vi är enbart ett referensbibl. till för såväl personal (som kan låna till arbetsrum) som allmänhet
Biblioteket betjänar enbart besökare som har dokumenterad användning av bibliotekets samlingar. Bibliotekets huvuduppgift är att bistå ledamöterna i Svenska Akademien i allt förberedelsearbete som Nobelpriset i litteratur och andra priser och stipendier medför. Nobelbibliotekets största betydelse för övriga användare är att biblioteket ses som ett resursbibliotek både när det gäller kvalificerad skönlitteratur från hela världen (dock inte alla språk utan från ett drygt 20-talet språk) och litteraturvetenskap och när det gäller aktivt stöd (genom föreläsningar, seminarier och aktiviteter inom nätverk som NÄFS) till kritiker, översättare och bibliotekarieer, som förmedlar skönlitteratur .
Omfattande lokal databas, även innehållande postalt tryck. Bör göras tillgängligt via LIBRIS eller alternativt sätt. Databaserna för nu en anonym tillvaro på Postmuseums hemsida. Intressant material kommer inte allmänhet eller forskningen till del genom sin osynlighet.
Biblioteket är ju en del av arkivet. Det är ibland svårt att skilja på vad som rör biblioteket och arkivet. Arkivet ordnar program, utbildning, ger ut publikationer etc. där biblioteket är inblandat. Vi har bytesverksamheten, men den kommer att upphöra från och med i år. Det är svårt att veta om besöket gäller biblioteket eller arkivet. Vi ingår i besöksstatistiken för arkivet. Många av frågorna var därför svåra att svara på.
De flesta frågorna har besvarats utifrån visarkivets hela verksamhet, bibl. är integrerat i kunskapsuppbyggnad, information, publ.verks. etc. Därav vissa motsägelser i svaren. Bibl.arbete utgör i snitt 20-25 % av en heltidstjänst, från urval/inköp till periodikahant. Inläggning i Lbrs påbörjad, ska vidareföras från ht 2010. Delar av bibl riktat till forskare, andra delar till musiker, allmänhet osv.
Behöver hjälp med katalogisering av ryska böcker (30-50 titlar) Deltar gärna i samordning/förenklingar (t.ex. bokbilen, Mikromarc) Digitalisering. Vill erbjuda studieplatser. Hur få hit fler besökare?
Fråga 16: 11 årsverken bibl. Fråga 41: inget svar Vill diskutera: forskningsbibls roll, utveckl.proj., digitalisering (se RAÅs svar till dep). Inom HISS: utveckla samarb kring t.ex.förvärv, policy-frågor, e-resurser
Bibls funktion är under diskussion närmaste tiden. Mer bemanning i Fatburen. Måste bli mer tillgängliga på webben. Behöver stöd: köpa e-böcker, copyright mm, bevarande/vård.
Fråga 17: Bibl.tjänsten nyligen minskad från 100 til 50%. Delar expedition med arkivet. Delar lokal med Samernas bibliotek som har 1 100% bibl. Böckerna står blandade, men märkta. Samisk bibliografi, ca 25000 poster (extra medel)
Anslagen minskar. Bibl roll i 'forskningsfrämjande verksamhet'? Stora delar av saml forff inte i LIBRIS Unikt material i br.saml. Problem att fylla i stat.blanketten (svårt att skilja ut bibl)
Bibl för långt nere i org. Ingen plattform i instruktionen för biblverksamhet. Efterlyser mer praktiska samarbete/utveckl. Ett forum för små bibl beöver skapas.
Ej besvarat officiella bibl.statistiken. 1 fast anställd bibliotekarie. Abon e-resurser för hela myndigheten: JSTOR, Ebsco A-Z. Mycket trångt - inget tillväxtutrymme. Ca 1000 poster i LIBRIS
Bidrag från KUR - officiellt minoritetsspråk
Ej skickat in biblstatistik för 2009 ? Konsthögskolan betalar 1 bibl.tjänst + del av hyran på Fredsgatan. Hist. nära band. Samarbetet med Konsthögskolans bibl på Skeppsholmen problematiskt. Nytt fr 2010 med hemlån till andra än Akad + Konsthögs
Konstbibl är också Moderna museets bibl; kostnfördelning 60%-40% (alla kostn). Nyligen beslut om utredn av hur Fotogr,bibl. ska föras samman med Konstbibl. - Glömt ta med lönekostn som intäkt? 2/3 av saml i Sundbyberg; hämtar 2 ggr/v. Vill öka tillgängligheten. Får inte bli akterseglade.
Statens musikbibliotek och Sveriges teatermuseum, bibliotek och arkiv gick samman 20100101. Personal: 12+2 (inkl 3 arkivarier) bibl; 5,65 övrig personal. Problem med att få ut saml på nätet - resurser behövs. Resurser behövs också för digitalisering. Bra samarbete med LIBRIS. Arkivsamlingar i CALM
Fn intern lösning med gemensam bibliotekarie Skokloster/LRK. Problemområden: Samverkan både internt (självklart) och med andra bibl.

<p>Aktuellt är generationsväxling/pensionsavg (om 2 år) Extra resurser behövs för att kata hela saml i LIBRIS</p>
<p>Närmare uppgifter ang utgifter o intäkter mfl frågor saknas. Ej lämnat uppgifter till statistiken 2009. Avtal ang depositionen från Vitterhetsakademiens bibliotek anger krav på tillgänglighet och skötsel.</p>
<p>En del uppgifter saknas. Ej lämnat uppgifter till statistiken 2009. Sigel Aom; fn ingen reg i LIBRIS. Problemområden: för lite personal, otroligt mycket att göra, dålig koll på böckerna</p>
<p>Lämnar gemensamma uppgifter till officiella statistiken: tex. utg o intäkter gemensamma, mfl siffror Fråga 10. 50%-50%. Fråga 41. Ingen separat statistik. Boktransporterna funkar utmärkt. Önskar att LIBRIS-utbildning vore gratis för registrerande bibliotek!</p>
<p>1 bibltjänst betalas av Jordbruksdep. Ytterligare statliga medel behövs för att kunna anställa en utbildad bibliotekarie och därmed säkra och ytterligare utveckla biblverksamheten.</p>
<p>Hur skapa resurser för att tillgängliggöra samlingarna? Digitalisering? Det finns äldre barntidningar och recensionssaml som är sköra. Arbetet med äo ägs av Biblfören.</p>
<p>Fråga 16+17: 6 bibliotekarier, 6,5 övriga (2 biblass, 2 red, 2,5 bildarkivarier) Avtal med SU från 1960-talet. Filminst i huset. Samarbetar med KB/AVM arkiverar film på filmbas. Bibls intressen sammanfaller inte helt med moderorgs.</p>
<p>Biblioteket lågprioriterat. Tänkte dra in bibltjänsten vid aktuell pensionsavgång, men efter fackets protester utlystes en 50% tjänst på visstid, 1 år. Ännu ej tillsatt.</p>
<p>Lämnar gemensam officiell statistik med Riksarkivets bibl. 1970 överenskommelse med KB att Kra förvarar det militära tr. (har KB:s ex av det hemliga tr.) Stora samlingar med okatalogiserade böcker som behöver katalogiseras.</p>
<p>Gemensamt svar med Marinmus i officiella statistiken. - Problem med svaren???</p> <p>Fråga 10: ung 50-50 interna resp externa. Bibl sköter inköp mm till Vasamuseets reffibl. MarMus har egen bibliotekarie; reg i LIBRIS. Bra stöd från Museiledn och från Vänfören. Upplever inga problem.</p>
<p>Känner ansvar för vetenskapshistoria (ingen bevakning i Sv på medicinshistoria). Svårt att redovisa biblioteksverksamheten som separat verksamhet. Svårt att fylla i blanketterna.</p>

Bilaga 5:

Deltagande biblioteks registreringar i LIBRIS

Uppgift om totala antalet volymer i bibliotekens samlingar har medtagits för jämförelse. Det ska dock noteras att antalet volymer ibland är bibliotekets egen uppgift, ibland är konverterad från antalet hyllmeter (omräkningstal 40 volymer per hyllmeter). Uppgiften bör alltså ses som ungefärlig.

I något fall är gränsen mellan antalet bibliotek som registrerat en viss titel ”flytande”. I dessa fall anges antal unika, respektive för 2 bibliotek, som ca.

Siffrorna är hämtade från LIBRIS databas 2010-07-01.

Samverkansbibliotek (med i Sveriges officiella biblioteksstatistik)

Bibliotek	LIBRIS sigel	Totalt antal volymer	Antal titlar LIBRIS	Antal unika titlar	%	Antal titlar med 2 bibl	%
Ajtte. Sv fjäll- och samemuseum, bibl.	Ajtt	22 000	16 540	ca 1 955	12	ca 4040	24
Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek	Ya	200 000	61 061	21 232	35	ca 28 436	47
Arkitekturmuseets bibliotek	Arkm	34 600	21 170,	4 065	19	6 170	29
Armémuseums bibliotek	Am	50 000	16 500	1 837	11	3 370	20
Judiska biblioteket	Jud	25 000	24 462	12 678	52	16 715	68
Konstbiblioteket / Nationalmuseum & Moderna museet	N:	350 000	49 951	23 126	46	31 676	63
Kungl. Akad. för de fria konsterna, bibl.	F	60 000,	14 586	2 464	17	4 969	34
Kungl. Skogs- och lantbruksakad., biblioteket	J	80 000	44 508,	19 339	43	26 802	60

KVA, Centrum för vetenskapshistoria	Vvt	5 250	5 141	571	11	978	19
Livrustkammaren., biblioteket	Y	39 400	12 023	3 669	31	5 211	43
Musik- och teaterbiblioteket 1)	X	78 000 + 74 200	110 296 (varav 48 275 noter)	62 268	56	79 821	72
Nordiska museets bibliotek	E	134 800	75 780	9 592	13	16 695	22
RAÄ, Vitterhets-Akademiens bibl.	A	425 000	94 320	17 951	19	29 503	31
	Ax	(uppgift saknas)	3 448	943	27	1724	50
Riksarkivets bibliotek	Ra	140 000	87 168	12 337	14	19 238	22
Krigsarkivets bibliotek	Kra	240 000	108 421,	49 641	46	63 472	59
Sjöhist.museets bibliotek	Ssm	60 000	20 025	5 228	26	8 255	41
Marinmuseets bibliotek	Kama	20 000	3 919	627	16	1 008	26
Etnogr.museets bibliotek 2)	Emb	45 000	1 024	403	39	568	55
Medelhavsmuseets bibliotek 3)	Mmb	(uppgift saknas)	3 196	1 006	31	1 623	51
Östasiatiska biblioteket 4)	Aom	140 000	1 827	1 176	64	1 452	79
Svenska barnboksinst. bibl.	Sbi	93 600	91 199	ca 22 199	24	ca 28 699	31
Svenska filminst. bibliotek	Sfi	65 700	39 188	22 752	58	29 091	74
Tekniska museet. Biblioteket	Tem	50 000,	9 328	3 060	33	3 981	43

- 1) Osäker beståndsuppgift p.g.a. materialet. Svenskt visarkiv ännu ej i LIBRIS. På gång.
- 2) Mycket ofullständig LIBRIS-registrering.
- 3) Se även Ax (Vitterhetsakademiens biblioteks deposition på Medelhavsmuseet).
- 4) Äldre registreringar; mycket ofullständig LIBRIS-registrering.

Övriga humanistiska specialbibliotek

Bibliotek	LIBRIS sigel	Totalt antal vol	Antal titlar LIBRIS	Antal unika titlar	%	Antal titlar med 2 bibl	%
Forum för levande historia	Flh	(uppgift saknas)	2 580	392	15	524	20
Fotografiska biblioteket, Moderna museet	Nfo	24 000	6 459	3 077	48	4 034	62
Nobel museets bibliotek	Nmfb	5 000	4 212	885	21	1 220	29
Postmusei bibliotek	Pm	40 000	3 550	2 169	61	2 343	66
Röhsska museets bibliotek	M	20 000	15 184	3 574	24	5 963	39
Skokloster slotts bibliotek *)	Sko	(uppgift saknas)	7 580	5615	74	6735	89
Stockholms stadsarkivs bibliotek	Sa	130 000	53 501	2 324	4	8 257	15
Strindbergsmuseets bibliotek	Sgm	5 000	3 378	395	12	870	26
Svenska Akademiens Nobelbibliotek	Nob	220 000	80 445	36 851	46	52 507	65

*) Resten av samlingarna registrerade i lokal databas.

Ej LIBRIS bibliotek

Bernadottebiblioteket
 Dansmuseets bibliotek
 EMS- elektroakustisk musik i Sverige. Biblioteket
 Goethe-Institut Schweden
 Kungl. Dramatiska Teaterns bibliotek
 Svensk Forms bibliotek

